

T143524

ปัญหาพิเศษ

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว
แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
COST AND RETURN OF RICE PRODUCTION IN
RIMKLONGPRATHEW COMMUNITY, LADKRABANG, BANGKOK.

พานุพงศ์ บุฝ้าย
PANUPONG BUFAL

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 143524
ขึ้นเดือนปี 10 ส.ค. 2559

1๑๙๙๑๑๖๕
.b.....
.i.....

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนการเกษตร)
ภาควิชาพัฒนการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2559

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองปัญหาพิเศษ

หัวข้อปัญหาพิเศษ ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว
แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
Cost and Return of Rice Production in Rimklongprathew
Community, Ladkrabang, Bangkok.

นักศึกษา นายภานุพงศ์ บุฝ้าย
รหัสประจำตัว 55040614
ปริญญา วิทยาศาสตร์บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนาการเกษตร
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.นริสา ทรงไทรย์

คณะกรรมการสอบปัญหาพิเศษ	ลายมือชื่อ
ดร.นริสา ทรงไทรย์	นริสา ทรงไทรย์
ดร.สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์	สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์
รศ.ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร	ทิพวรรณ ลิ้มงูร
รศ.ดร.ปัญญา หมั่นเก็บ	ปัญญา หมั่นเก็บ

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร
วันที่ 30 มิถุนายน 2559

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คุหาสวรรค์เวช

หัวหน้าภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อปัญหาพิเศษ	ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลอง ลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร Cost and Return of Rice Production in Rimklongprathew Community, Ladkrabang, Bangkok.
นักศึกษา	นายภานุพงศ์ บุฝ้าย
รหัสประจำตัว	55040614
ปริญญา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
พ.ศ.	2559
อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ	ดร.นริสา ทรงไตรย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ทำการผลิตข้าว จำนวนทั้งสิ้น 12 ราย ด้วยแบบสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้ผลิตข้าว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 57.83 ปี เกษตรกร ทั้งหมด นับถือศาสนาพุทธ สถานภาพสมรสส่วนใหญ่แต่งงานอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 91.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.3 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.5 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.25 คน มีพื้นที่ทำการเกษตร 10-19 ไร่ มากที่สุด โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 11.08 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวในช่วง มากที่สุด 21-30 ตัน โดยมีผลผลิตที่ได้ต่อปีเฉลี่ย 17.91 ตัน ใช้พันธุ์ข้าว ปทุมธานี 1 มากที่สุด ชื่อพันธุ์ข้าวมาปลูก กิจกรรมการผลิตข้าวจะแบ่งออกเป็นแต่ละกิจกรรมโดนเริ่มจากการเตรียมดินมีการไถทั้งหมด 1 ครั้ง โดยเกษตรกรจ้างเครื่องจักรและแรงงานมาทำการเตรียมดิน กิจกรรมการปลูกเกษตรกรจะจ้างแรงงานมาทำการปลูก ใช้อัตราการหว่านข้าวเฉลี่ย 25.92 กิโลกรัมต่อไร่ กิจกรรมการบำรุงรักษาแบ่งออก 4 กิจกรรม เกษตรกรทั้งหมดจ้างใส่ปุ๋ย ฉีดสารปราบศัตรูพืช ฉีดสารกำจัดวัชพืช และฉีดฮอร์โมน

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวของเกษตรกร มีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 3,430.96 บาท จำแนกเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสด 3,533.47 บาท และต้นทุนผันแปรทั้งหมด 2,879.76 บาท ต้นทุนคงที่ทั้งหมด 502.58 บาท และผลตอบแทนของเกษตรกรได้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 816.67 กิโลกรัม ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อเกวียนที่ขายได้ของเกษตรกรเท่ากับ 6,933.33 บาท ดังนั้นรายได้ต่อไร่เท่ากับ 5,663.85 บาท

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้ความกรุณาของ ดร.นริสา ทรงไตรย์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

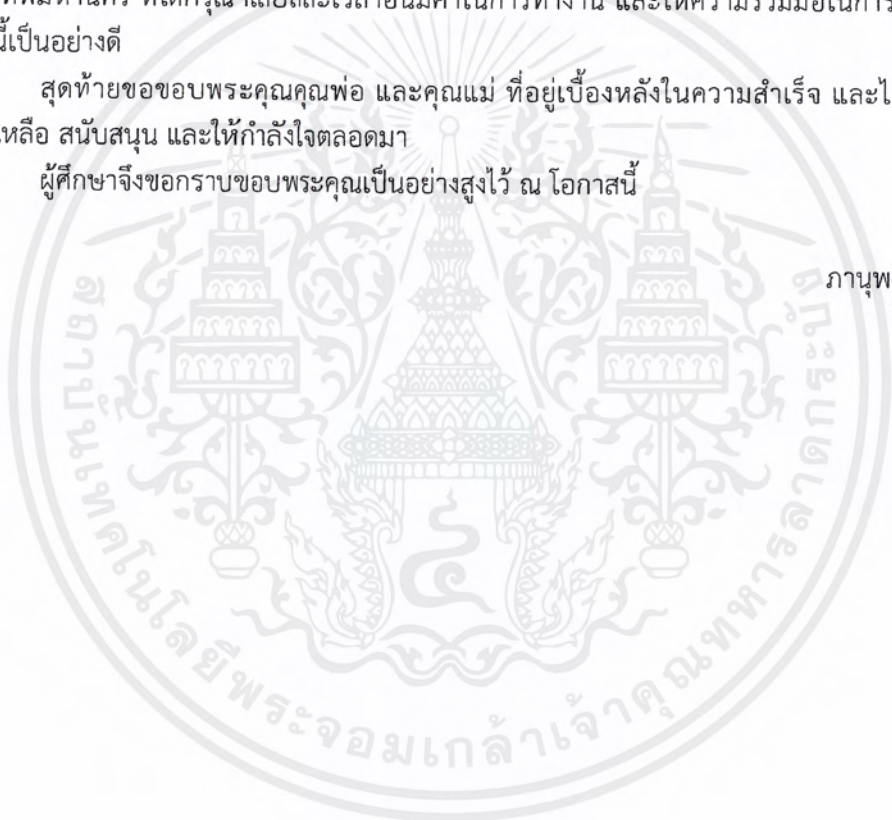
ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร รศ.ดร.ปัญญา หมั่นเก็บ และ ดร.สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์ กรรมการสอบหัวข้อและโครงร่างปัญหาพิเศษที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะ ในการจัดทำ ปัญหาพิเศษเล่มนี้

ขอขอบพระคุณ เกษตรกรในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการทำงาน และให้ความร่วมมือในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

สุดท้ายขอขอบพระคุณคุณพ่อ และคุณแม่ ที่อยู่เบื้องหลังในความสำเร็จ และได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจตลอดมา

ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ภาณุพงศ์ บุฝ้าย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	I
กิตติกรรมประกาศ.....	II
สารบัญ.....	III
สารบัญตาราง.....	V
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
1.4 ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา.....	2
1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร.....	3
2.1 ข้อมูลทั่วไปของข่าว.....	3
2.2 การผลิตข่าว.....	7
2.3 ต้นทุนและผลตอบแทน.....	10
2.4 ชุมชนริมคลองลำประทีว.....	11
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	17
บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....	18
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	18
3.2 เครื่องมือที่และวิธีทดสอบเครื่องมือ.....	18
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	18
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล.....	20
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข่าว.....	20
4.2 ต้นทุนการผลิตข่าวของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูก 2558/59.....	26
4.3 ผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูกข้าว 2558/59.....	28
4.4 วิจารณ์ผล.....	28
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	30
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	30
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	30

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

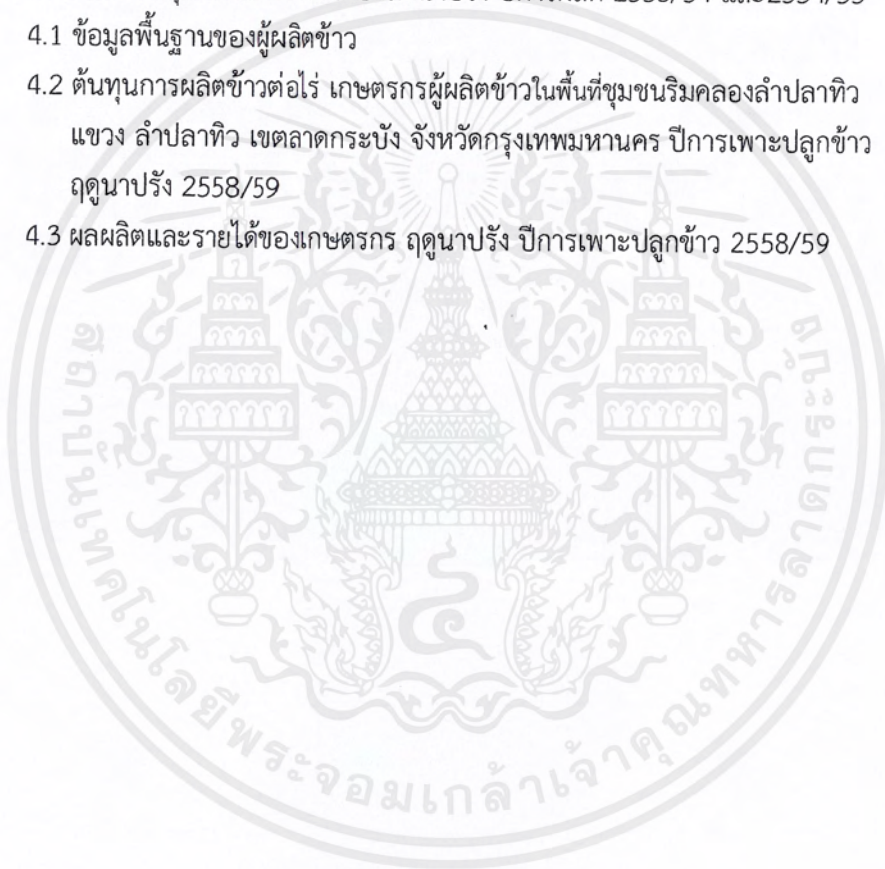
	หน้า
5.3 ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป.....	31
บรรณานุกรม.....	32
ภาคผนวก.....	34
ประวัติ.....	39

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวรวมข้าวนาปี และข้าวนาปรังปีการผลิต 2553/2554 และ 2554/55	8
2.2 แสดงผลผลิตข้าวรวม ข้าวนาปี และข้าวนาปรัง ปีการผลิต 2553/54 และ 2554/55	9
2.3 แสดงต้นทุนการผลิตข้าวนาปีและนาปรัง ปีการผลิต 2553/54 และ 2554/55	9
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว	23
4.2 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวง ลำปลาทิว เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการเพาะปลูกข้าว ฤดูแล้ง 2558/59	27
4.3 ผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ฤดูแล้ง ปีการเพาะปลูกข้าว 2558/59	28

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

1.1 ความสำคัญและที่มาของการศึกษา (Statement of Problem)

“ข้าว” ของไทยเป็นพืชอาหารประจำชาติที่มีตำนานประวัติศาสตร์มายาวนาน ปรากฏเป็นร่องรอยพร้อมกับอารยธรรมไทยมาไม่น้อยกว่า 5,500 ปี ซึ่งมีหลักฐานจากเมล็ดข้าวที่เป็นส่วนผสมของดินใช้เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเชียง อำเภอโนนนกทา ตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียง สันนิษฐานได้ว่าเป็น เมล็ดข้าวที่เก่าแก่ที่สุดของไทยรวมทั้ง ยังพบหลักฐานเมล็ดข้าวที่ขุดพบ ที่ถ้ำปุงสูง จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยเมล็ดข้าวที่มีลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ด ใหญ่ที่เจริญงอกงามในที่สูง (ประพาส วีระแพทย์. 2520)

ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดหนึ่งที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้ความสำคัญกำหนด เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม โดยได้ประกาศให้พื้นที่ปลูกข้าวจำนวน 5 เขต 25 แขวง ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่ คือ เขตสายไหม หนองจอก คลองสามวา ลาดกระบัง และมีนบุรี เป็นเขตพื้นที่ที่ เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 119,891 ไร่ คิดเป็น 97 % ของพื้นที่ปลูก ข้าวทั้งจังหวัดกรุงเทพมหานคร ส่วนเขตลาดกระบัง แขวงลำปลาทิวนั้นมี พื้นที่เพราะปลูกข้าวจริงทั้งหมด ประมาณ 4,770ไร่ (มาตรการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม กรุงเทพมหานคร. 2557)

การปลูกข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ประสบปัญหาในเรื่องของการผลิต เช่น ปัญหาดินเป็นกรด ปัญหาน้ำท่วม พันธุ์ข้าวมีการปลอมปน พันธุ์ข้าวหายาก ราคาผลผลิตข้าวไม่คงที่และตกต่ำ ป่วยยาราคาแพง ปัญหาเรื่องของการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าว ปัญหาการไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องทำนาด้วยระบบสินเชื่อทั้งในและนอกระบบ ตั้งแต่เรื่องของการจัดการซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่างๆจึงทำให้เกิดหนี้สินผูกพันกับเกษตรกรขึ้น ปัญหาตลาดแคลงความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้ไม่สามารถเพิ่มปริมาณเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้นได้ ปัญหาในเรื่องของการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม เปลี่ยนแปลงไปเป็นที่อยู่อาศัยบ้านจัดสรร โดยการขายให้นายทุน ทำให้พื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อยกว่าถูกนำมาใช้ประโยชน์แทน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาด้านทุนผลตอบแทนในการผลิตข้าวของเกษตรกร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of Study)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรที่ทำนาใน ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวของเกษตรกรในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Significance of the Study)

1. สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการทำนาของเกษตรกรให้มีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของเกษตรกรได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการคาดคะเนถึงความคุ้มค่าของผลผลิตและรายได้จากการทำนาของเกษตรกรได้ในอนาคต

1.4 ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา (Scope and Limitation)

1. ขอบเขตประชากร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีเกษตรกรทำการปลูกข้าวทั้งสิ้น 12 ราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ สมาชิกในครัวเรือน แรงงานในครัวเรือน เครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต รวมไปถึงรายการหนี้สินต่างๆ วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนการผลิตข้าว ตั้งแต่การเตรียมดิน การหว่านเมล็ด การดูแลบำรุงรักษาและการเก็บเกี่ยว รวมถึงการจำหน่ายและผลตอบแทนที่ได้รับ ในปีเพาะปลูก 2557/58 ของเกษตรกรใน ชุมชนริมคลองลำประทิว แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตเวลา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนผลตอบแทนข้าว การผลิตข้าวและการตลาด ของเกษตรกรในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ.2559 – กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559

1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definition of Terms)

เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ปลูกข้าวในพื้นที่ ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

การผลิตข้าว หมายถึง ลักษณะ และวิธีการปฏิบัติต่างๆ ตลอดจนถึงขั้นตอนและขบวนการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ ตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าว และจำหน่ายผลผลิต

ต้นทุนทั้งหมด หมายถึง ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร รวมทั้งค่าเสียโอกาสเงินลงทุน และค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์การเกษตร

ผลตอบแทน หมายถึง อัตรากำไรต่อต้นทุนอัตรากำไรต่อยอดขาย อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

รายได้ต่อไร่ หมายถึง จำนวนผลผลิตต่อไร่ X ราคาผลผลิตที่ขายได้

รายได้สุทธิ หมายถึง รายได้ต่อไร่ – ต้นทุนทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการวิจัยโดยแยกเนื้อหา ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของข้าว
2. การผลิตข้าว
3. ต้นทุนผลตอบแทน
4. ชุมชนริมคลองลำปลาทิว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ข้อมูลทั่วไปของข้าว

2.1.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของข้าว

ราก

ข้าวมีระบบรากฝอย (Fibrous Root System) มีการเจริญของราก 2 ส่วนคือ

1. รากที่เจริญมาจากส่วนของคัพภะ (embryo) เป็นรากที่พัฒนามาจากส่วนแรดิเคิล (radical) เรียกว่า primary root หรือ first seeding root ซึ่งเป็นรากที่ยาว มีสีน้ำตาล ที่ primary root มีรากที่แตกแขนง ออกมาเรียกว่า secondary root หรือ lateral root นอกจากนี้ยังมีรากที่เกิดขึ้น scutellar node เรียกว่า seminal root รากทั้งหมดนี้มีการเจริญในระยะเวลาสั้นๆ และตายไปในระยะที่ต้นข้าวยังเป็นต้นกล้า

2. รากที่เจริญมาจากส่วนของลำต้น เป็นรากที่เจริญมาจากปุ่มกำเนิดราก (root primordial) ที่ข้อส่วนล่างๆ ของลำต้น เรียกว่า adventitious root ข้อแรกที่เกิด adventitious root คือ coleoptiler node รากพวกนี้เริ่มเกิดเมื่อต้นข้าวมีอายุประมาณ 15 วัน ระยะแรกจะมีขนาดสั้นสีขาวและอวบ เมื่อต้นข้าวอายุได้ 6 สัปดาห์ รากชนิดนี้จะมีขนาดยาวขึ้น มีสีน้ำตาลอ่อน และมีรากแขนงแตกออกมาเป็นจำนวนมาก ต้นข้าวมีการสร้างรากชนิดนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จำนวนรากจะมีมากที่สุดในระยะที่ข้าวออกรวง จากนั้นจำนวนรากจะเริ่มลดลงจนถึงเก็บเกี่ยว

การเจริญเติบโตของรากข้าวแตกต่างกันไปตามวิธีการปลูก ถ้าปลูกแบบหว่านรากจะสามารถหยั่งลึกลงไปได้ แต่การแผ่กระจายและจำนวนรากมีน้อย นอกจากนี้การเจริญของรากในข้าวพันธุ์เดียวกันอาจแตกต่างกันเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ได้แก่ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะเนื้อดิน ธาตุอาหาร การให้ปุ๋ย การทค่น้ำและการระบายน้ำ การปฏิบัติดูแลรักษา ระยะปลูกและวิธีการปลูก

ลำต้น

ลำต้น (haulm หรือ culm) ประกอบด้วยข้อ (node) และปล้อง (internode) ในส่วนของข้อประกอบด้วยส่วนต่างๆ ได้แก่ เนื้อเยื่อเจริญ (growth ring) ปุ่มกำเนิดราก (root primordial) ตา (bud) และรอยกาบใบ (leaf scar) ตาในส่วนล่างของลำต้นสามารถเจริญเป็นหน่อ (tiller) ได้ ลำต้นที่เจริญมาจากเมล็ดเรียกว่า main culm หน่อที่เจริญจากตาบน main culm เรียกว่า primary tiller หน่อที่เจริญจากตาบน primary tiller เรียกว่า secondary tiller และหน่อที่เจริญจากตาบน secondary tiller เรียกว่า tertiary tiller ตามลำดับ

ลำต้นมีความสูงระหว่าง 30-40 เซนติเมตร ในพันธุ์เตี้ย จนถึงมากกว่า 7 เมตรในพันธุ์ที่ขึ้นน้ำ ทั้งนี้ความสูงของต้นต้นข้าวขึ้นอยู่กับจำนวนข้อปล้องซึ่งแตกต่างกันในแต่ละพันธุ์ และสภาพแวดล้อม ก็มีผลต่อความยาวของปล้อง ข้าวพันธุ์เบาจะมีจำนวนข้อปล้องน้อยกว่าข้าวพันธุ์กลางและพันธุ์หนัก จำนวนปล้องของข้าวนั้นมีตั้งแต่ 10 ถึง 20 ปล้องต่อต้น ความแตกต่างของความสูงระหว่างพันธุ์จะเห็นได้ชัดเมื่อข้าวมีอายุมากขึ้น

ภายในลำต้นของข้าวมีลักษณะกลวง จะตันในส่วนข้อเท่านั้น ที่บริเวณข้อมีลักษณะพองโต เรียกว่า pulvinus ซึ่งอาจมีสีม่วงจนถึงม่วงแก่ บางกรณีจะเป็นสีเขียวกับสีของกาบใบ สีที่พบที่ปล้องของข้าวมีหลายสีได้แก่ สีเขียว สีเหลือง สีม่วง แตกต่างกันไปแต่ละพันธุ์

ข้าวมีการแตกกอมาก จำนวนหน่อขึ้นอยู่กับพันธุ์ ระยะปลูก การให้ปุ๋ย และสภาพแวดล้อม ความสามารถในการแตกหน่อนี้เรียกว่า tillering capacity ข้าวแต่ละกอมีจำนวนหน่อประมาณ 4-80 หน่อ

ใบ

ใบประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ กาบใบ (leaf sheath) และแผ่นใบ (leaf blade) โดยกาบใบจะหุ้มลำต้นไว้ ความยาวของกาบใบข้าวจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับตำแหน่งของข้อบนลำต้น โดยประมาณข้อที่ 10 ความยาวของปล้องจะเริ่มมากกว่าความยาวของกาบใบ พบที่ฐานของกาบใบเฉพาะด้านนอก หรือพบทั้งด้านนอกและด้านใน แผ่นใบมีความกว้างแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพันธุ์ก็มี ขน มีเส้นกลางใบเห็นได้ชัดเจน และมีเส้นใบขนานกับเส้นกลางใบ

ในบริเวณระหว่างกาบใบและแผ่นใบ พบส่วนต่างๆ 3 ส่วนได้แก่ เยื่อกันน้ำหรือลันใบ (ligule) หูใบหรือเขี้ยวใบ (auricle) และรอยต่อระหว่างกาบใบและแผ่นใบ (leaf collar) ลักษณะของเยื่อกันน้ำบางๆ อาจมีสีหรือไม่มีก็ได้ ถ้ามีสี ได้แก่ สีชมพูหรือสีม่วงเหมือนกับสีของกาบใบ เยื่อกันน้ำในใบที่แก่อาจหลุดร่วงไปทำให้ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ในส่วนของเขี้ยวใบ มีลักษณะเป็นฟันเลื่อย ยาวๆ เกิดจากส่วนฐานของใบ ถ้ามีสีมักเป็นสีเขียวกับ pulvinus

นอกจากนี้ยังมีส่วนของกลุ่มเนื้อเยื่อหรืออวัยวะที่มีลักษณะคล้ายใบที่ไม่มีเส้นกลางใบ มีลักษณะเป็นสัน 2 ข้าง พบระหว่างหน่อหรือแขนงที่แตกจากลำต้น เรียกว่า prophyllum มีความยาวประมาณ 5 เซนติเมตร

จำนวนใบที่ส่วนของ main culm มีมากที่สุด รองลงไป ได้แก่ primary tiller secondary tiller และ tertiary tiller

ช่อดอกและดอกใบ

ช่อดอกเป็นแบบ panicle เจริญมาจากตายอด (terminal bud) โดยมีปล้องสุดท้ายของลำต้น (uppermost internode) เป็นก้านช่อดอก (peduncle) แกนกลางช่อดอก เรียกว่า rachis หรือ panicle axis โดยกิ่งก้านที่แตกจาก rachis เรียกว่า primary branch

ดอกข้าวเกิดเป็นกลุ่มเรียกว่า spikelet มีส่วนประกอบดังนี้ กีบดอกที่หุ้ม spikelet มี 2 กลีบ ได้แก่กลีบด้านนอก (outer glume) และกลีบด้านใน (inner glume) กลีบทั้งสองนี้ไม่มีการเจริญเติบโต ปรากฏเป็นเพียงส่วนเล็กที่มองเห็นไม่ชัด อยู่ตรงปลายสุดของของก้านดอก ภายในดอกประกอบด้วยดอกย่อย จำนวน 3 ดอก แต่มีดอกย่อยเพียงดอกเดียวที่มีการเจริญเติบโต เรียกว่า flowering glume ส่วนดอกย่อยที่ไม่เจริญเติบโต 2 ดอกนั้นเหลือเฉพาะส่วน lemma ที่เรียกว่า sterile lemma หรือ non-flowering glume หรือ empty glume จำนวน 2 กลีบ มีความยาวไม่เกิน 1/3 ของ flowering glume กลีบทั้งสองยังคงปรากฏให้เห็นชัดอยู่ที่ฐานของเมล็ด เมื่อเมล็ดสุกแก่แล้ว

ดอกย่อยที่มีการเจริญประกอบด้วยกลีบดอกย่อยด้านนอก ที่มีเส้นความยาว 5 เส้น และกลีบดอกย่อยด้านใน ที่มีเส้นตามความยาว 3 เส้น ภายในดอกย่อยประกอบด้วย เกสรตัวผู้ (stamen) 6 อัน เกสรตัวเมีย (pistil) ที่ประกอบด้วยรังไข่ (ovary) ที่มี ออวูล (ovule) มีก้านชูเกสรตัวเมีย (style) สั้นและยอดเกสรตัวเมีย (stigma) แยกเป็น 2 แฉก มีลักษณะคล้ายขนนกเรียกว่า plumose stigma เยื่อรองรับรังไข่ (lodicule) มี 2 อันขนาดเล็กใส อยู่ที่ส่วนของรังไข่

ดอกข้าวเริ่มบานจากส่วนปลายช่อลงมา ดอกในช่อหนึ่งๆ จะบานหมดใน 7 วัน แต่ละดอกจะบานนานตั้งแต่ 6 นาที จนถึง 1 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความชื้นของอากาศ อุณหภูมิ และ แสงแดด เวลาที่ดอกบานอาจเกิดขึ้นในเวลาใดก็ได้ขึ้นอยู่กับพันธุ์ ในพันธุ์ ในพันธุ์ที่ปลุกส่วนมากจะบานระหว่างเวลาเช้าไปจนถึงก่อนเที่ยง

ผลและเมล็ด

ผลหรือเมล็ดเป็นแบบ caryopsis ประกอบด้วยเยื่อหุ้มผล (pericarp) ติดอยู่กับส่วนของเยื่อหุ้มเมล็ด (seed coat หรือ testa) มีเปลือกหุ้มเรียกว่า hull ซึ่งประกอบด้วยส่วนของกลีบดอกย่อยด้านนอกและกลีบดอกย่อยด้านใน ผลของข้าวที่เก็บเกี่ยวมาเรียกว่าเมล็ดข้าวเปลือก (hulled grain) ซึ่งยังมีส่วนของเปลือกหุ้มติดอยู่

เมื่อแกะส่วนของเปลือกหุ้มออก เห็นเยื่อหุ้มผล และเยื่อหุ้มเมล็ดที่มีสีน้ำตาลนี้ว่า เมล็ดข้าวกล้อง (brown rice grain) หลังจากขัดเอาเยื่อหุ้มสีออกไปจะเป็นเมล็ดข้าวสาร (kernel) ส่วนหัวของเมล็ดข้าวสารมีสีขาวขุ่น ซึ่งเป็นส่วนที่คัพพะ (embryo) เรียกว่า จมูกข้าว ส่วนที่เหลือเป็นเอนโดสเปิร์ม (endosperm) คัพพะประกอบด้วยเรดิเคิล (radical) พลูมูล (plumule) ใบเลี้ยงที่ไม่มีการพัฒนา (epiblast) และเนื้อเยื่อที่คัพพะกับเอนโดสเปิร์ม (scutellum) ในบริเวณรอบนอกของเอนโดสเปิร์มมีชั้นของเนื้อเยื่อหุ้มโดยรอบเรียกว่า aleurone layer นอกจากนี้ยังพบส่วนสีขาวขุ่นที่ด้านข้างท้องเมล็ดด้านเดียวกับคัพพะ เรียกว่า ท้องปลาขาวหรือท้องไข (abdominal white) (กรมวิชาเกษตร. 2552)

2.1.2 ปัจจัยที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว

1. ความสูงของพื้นที่ ข้าวในที่ลุ่ม สูงจากระดับน้ำตั้งแต่ 5 เซนติเมตร
2. ดิน ข้าวขึ้นในดินได้เกือบทุกชนิดยกเว้นดินทราย ส่วนใหญ่ชอบขึ้นในดินเหนียว และเหนียวปนร่วน มีความเป็นกรดและด่างตั้งแต่ 3-10 ขึ้นได้แม้กระทั่งในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
3. ปริมาณน้ำความต้องการน้ำตั้งแต่ 875 มิลลิเมตร จนถึง 2007 มิลลิเมตรต่อปี แต่ควรมีการกระจายฝนที่ดี และการตอบสนองต่อความต้องการน้ำยังขึ้นอยู่กับพันธุ์และช่วงของการเจริญเติบโต ในช่วงการเตรียมดินควรมีน้ำประมาณ 150-200 มิลลิเมตร ช่วงที่เป็นต้นกล้าต้องการน้ำประมาณ 250-400 มิลลิเมตร จนถึงต้นกล้าอายุ 30-40 วัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. แสงอาทิตย์ ปริมาณแสงมีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตโดยที่พืชใช้ในกระบวนการสังเคราะห์แสง และช่วงเวลาสั้นยาวของกลางวันและกลางคืนยังมีผลต่อการเจริญทางการสืบพันธุ์ของข้าวไวแสง ความเข้มของแสงในฤดูฝนซึ่งเมฆหมอกมากนั้นจะน้อยกว่าความเข้มแสงในฤดูร้อน ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่จึงน้อยกว่าเมื่อปลูกในฤดูฝน แสงแดดมีความจำเป็นมากในช่วงเริ่มสร้างดอกจนกระทั่ง 10 วันก่อนเมล็ดแก่

5. อุณหภูมิ มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของข้าวและการให้ผลผลิต อุณหภูมิที่เหมาะสมจะอยู่ในระหว่าง 25-33 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่ต่ำเกินไปหรือสูงเกินไป (ต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส สูงกว่า 35 องศาเซลเซียส) จะมีผลต่อการงอกของเมล็ด การยืดของใบ การแตกกอ การสร้างดอกอ่อน การผสมเกสร อุณหภูมิที่สูงเกินไปและต่ำเกินไปช่วงที่มีการออกดอกจะทำให้ดอกข้าวเป็นหมัน ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลผลิตต่ำกว่าปกติ

6. ความชื้นสัมพัทธ์ อิทธิพลของของความชื้นสัมพัทธ์ของบรรยากาศต่อการเจริญเติบโตของข้าว นั้นมักจะไม่ใช่ชัดเจน เพราะมีความสัมพันธ์กับปริมาณความเข้มแสงและอุณหภูมิในเชิงที่กลับกันคือ เมื่อความเข้มของแสงมากและอุณหภูมิสูงมักทำให้ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำ อุณหภูมิเย็นในเวลากลางคืนทำให้เกิดน้ำค้างสูง จะมีผลต่อการพัฒนาของเชื้อโรคของข้าวบางชนิด เช่น โรคใบไหม้ เป็นต้น

7. ลม ลมอ่อนที่พัดถ่ายเทอยู่ตลอดเวลา (ความเร็วประมาณ 0.75-2.25 เซนติเมตร/วินาที) จะช่วยให้มีการถ่ายเทก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ใช้ในการสังเคราะห์แสงได้ดี ทำให้พืชสังเคราะห์แสงได้มากยิ่งขึ้น แต่ถ้าลมแรงจะมีผลโดยตรงทำให้ต้นข้าวหักล้ม เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตได้

8. ฤดูปลูก ปลูกได้ตลอดปี แต่ควรหลีกเลี่ยงช่วงการปลูกที่ต้นข้าวจะออกดอกในช่วงอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส หรือสูงกว่า 33 องศาเซลเซียส และหลีกเลี่ยงการปลูกที่ต้องเก็บเกี่ยวในช่วงที่ฝนชุก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องวางแผนการปลูกที่เหมาะสม (กรมวิชาการเกษตร, 2556)

2.1.3 นาหว่านน้ำตม

นาหว่านน้ำตม คือ การทำนาโดยการหว่านเมล็ดข้าววงกลงผืนนาที่เตรียมดินไว้แล้ว ซึ่งเป็นดินเปียก นิยมทำในเขตชลประทาน (กรมการข้าว, 2556)

ข้อดีของการทำนาหว่านน้ำตม คือ

1. ประหยัดแรงงาน เวลา และลดขั้นตอนในการเตรียมแปลงกล้า เพราะกล้า ถอนกล้าและปักดำในพื้นที่นาชลประทาน

2. แก้ปัญหาการทิ้งนาร้างหลังน้ำท่วม เพราะไม่มีกล้าปักดำ

การทำนาหว่านน้ำตม

1. ไถครั้งแรก เป็นการไถเพื่อกลบตอซังข้าวและวัชพืชต่างๆ

2. ไถครั้งที่สอง เป็นการไถตามแนวขวางของการไถครั้งแรก (หลังจากการไถครั้งแรก ประมาณ 2-4 สัปดาห์) เพื่อย่อยดินให้เหมาะสมต่อการงอกของเมล็ดข้าว ควรเก็บหญ้าออกจากแปลงนาให้สะอาดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดปัญหาเรื่องหญ้าที่จะขึ้นมาแข่งกับต้นข้าว

3. ไถครั้งที่สาม เพื่อปรับระดับดินนาให้ราบเรียบสม่ำเสมอ ปัจจุบันเกษตรกรนิยมใช้เครื่องมือเตรียมดินที่สามารถไถพรวนดินนาในครั้งเดียวพร้อมสำหรับน้ำตมได้

4. ทำร่องเป็นระยะๆ เพื่อเป็นทางระบายน้ำ และเป็นทางเดินสำหรับปฏิบัติงาน

5. หว่านข้าวพันธุ์ที่เตรียมไว้แล้ว โดยการนำเมล็ดข้าวบรรจุในภาชนะ เช่น กระสอบป่าน เป็นต้น ไปแช่ในน้ำสะอาด นานประมาณ 12-24 ชั่วโมง จากนั้นนำเมล็ดพันธุ์มาวางบนพื้นที่น้ำไม่ขัง

และมีอากาศถ่ายเทได้ดี นำกระสอบป่านชุบน้ำจุ่มมาหุ้มเมล็ดพันธุ์โดยรอบรดน้ำทุกเช้าเย็น เพื่อรักษาความชุ่มชื้น หุ้มเมล็ดพันธุ์ไว้นานประมาณ 30-48 ชั่วโมงเมล็ดข้าวจะงอกขนาด “ตุ่มตา” พร้อมที่จะนำไปหว่านได้ โดยใช้อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าเตรียมดินดี ปรับพื้นที่ได้สม่ำเสมอและไม่มี การทำลายของนก หนู ให้ใช้เมล็ดพันธุ์อัตราต่ำ แต่ถ้าเตรียมดินไม่ดี จะใช้อัตราการหว่านมากกว่า 30 กิโลกรัมต่อไร่

6. การควบคุมวัชพืชในระยะกล้า อาจทำได้โดยการควบคุมระดับน้ำ 3-5 เซนติเมตร หรือใช้ สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช

7. การใส่ปุ๋ยเคมีทั้งหมด 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1

ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่างๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 อัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อไร่ ประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว

ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่างๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 อัตรา 30-35 กิโลกรัมต่อไร่ ประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว

ครั้งที่ 2

ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

2.1.4 การปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยว

ตรวจแปลงนาระยะข้าวเริ่มออกรวง หากพบรวงโผล่พ้นจากใบธง 80% ของแปลง กำหนด เป็นวันออกดอก 21 วันหลังออกดอก ระบายน้ำออกจากแปลงนา และ 28-30 วันหลังออกดอก กำหนดเป็นวันเก็บเกี่ยว โดยจะเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องเกี่ยวนวด ซึ่งสามารถทำได้รวดเร็ว แต่มีข้อเสีย คือ จะได้ข้าวที่มีความชื้นสูง และมีปัญหาเมล็ดข้าวที่ติดมากับเครื่อง หากร่วงหล่นในนาจะทำให้เกิดข้าว วัชพืชในฤดูต่อมา

2.2 การผลิตข้าว

การผลิตข้าวของไทยในฤดูนาปี ปีการผลิต 2554/55 พื้นที่ปลูกข้าวในภาคกลางและ ภาคเหนือตอนล่างได้ลงมาอยู่ที่ 78.66 ล้านไร่ หรือลดลงจากปีการผลิต 2553/54 ร้อยละ 2.37 อันเนื่องมาจากภาวะน้ำท่วมในบริเวณกว้าง โดยพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่ลดลงมากได้แก่พื้นที่ปลูกข้าวนาปี ลดลงจาก 64.57 ล้านไร่มาเป็น 61.85 ล้านไร่หรือลดลงร้อยละ 4.22 ส่วนพื้นที่ข้าวนาปรัง กลับมี จำนวนเพิ่มขึ้นเพาะภายหลังสถานการณ์น้ำท่วมได้บรรเทาลงและกลับคืนเข้าสู่ภาวะปกติทำให้ เกษตรกรมีแหล่งน้ำพอเพียงสำหรับการเพาะปลูกข้าว อีกทั้งเกษตรกรได้รับแรงจูงใจจากนโยบายรับ จำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลมีผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกได้ขยายตัวออกไปจากเดิมทั้งนี้ได้มีการประมาณ การว่าในฤดูนาปีการผลิต 2555 จะมีพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.04 หรือเพิ่มขึ้นจาก 16.10 ล้านไร่ ในปี 2554 มาเป็น 16.91 ล้านไร่ในปี 2555

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.1 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวรวมข้าวนาปี และข้าวนาปรังปีการผลิต 2553/2554 และ 2554/55

ปีการผลิต	ภาค				ทั้งประเทศ
	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	
พื้นที่ปลูกรวมนาปีและนาปรัง (ล้านไร่)					
2553/54	42,874,276	20,523,020	15,720,424	1,558,644	80,676,364
2554/55	42,862,070	19,121,100	15,223,860	1,558,020	78,765,050
พื้นที่ปลูกรวมนาปี (ล้านไร่)					
2553/54	39,841,420	14,331,994	9,213,059	1,187,597	64,574,071
2554/55	39,801,430	12,610,550	8,277,250	1,161,200	61,850,430
พื้นที่ปลูกรวมนาปรัง (ล้านไร่)					
2553/54	3,030,856	6,191,026	6,507,365	371,046	16,102,293
2554/55	3,060,640	6,510,550	6,946,610	396,820	16,914,820

ที่มา : ปรารค์ ภาคพานิช (2555)

ในด้านผลผลิตข้าวนาปี มีจำนวนลดลงจาก 25.44 ล้านตันในปีการผลิต 2553/54 มาเป็น 20.38 ล้านตันในปี การผลิต 2554/55 หรือลดลงร้อยละ 19.96 ทั้งนี้ผลผลิตของภาคเหนือและภาคกลางของข้าวนาปีได้ลดลงมากถึงร้อยละ 35.49 และ 24.99 หากเทียบกับผลผลิตในภูมิภาคต่าง ๆ นั้น ในปีก่อนหน้านั้นส่วนผลผลิตข้าวนาปรังได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 10.14 ล้านตันในปี การผลิต 2553/54 มาเป็น 11.26 ล้านตันในปีการผลิต 2554/55 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.04 (ตารางที่ 2) ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นมากในฤดูนาปรัง นอกจากจะเป็นจากการขยายเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นแล้วยังเป็นผลจากความอุดมสมบูรณ์ของ ธาตุอาหารที่น้ำพัดพามา เมื่อรวมผลผลิตข้าวนาปีและนาปรังเข้าด้วยกัน ผลผลิตข้าวนาปรังที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นจากเดิมจึงไปชดเชยผลผลิตข้าวนาปีที่ลดลงเนื่องจากภัยน้ำท่วม และผลผลิตข้าวรวมในปีการผลิต 2554/55 ลดลงเพียงร้อยละ 11.12 หรือลดลงจาก 35.58 ล้านตันในปี การผลิต 2553/54 มาเป็น 31.63 ล้านตันในปี การผลิต 2554/55

ภูมิภาคที่มีผลผลิตลดลงมากได้แก่ภาคเหนือและภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 18.18 และ 7.82 หาก เปรียบกับผลผลิตในแต่ละภูมิภาคในปีการผลิตก่อนหน้านั้นในฤดูนาปีภาคเหนือและภาคกลางมีผลผลิตลดลงร้อยละ 35.49 และ 24.99 ตามลำดับ ส่วนข้าวนาปรังผลผลิตข้าวในภาคเหนือและภาคกลาง กลับเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านั้นคิดเป็นร้อยละ 14.48 และ 11.10 ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะความอุดมสมบูรณ์ของดินปรับตัวดีขึ้น

ต้นทุนในการผลิตข้าวของไทยจากรายงานของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้นำเสนอต้นทุนการผลิตข้าวนาปีและนาปรังซึ่งประกอบด้วยต้นทุนผันแปรซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการผลิต ต้นทุนคงที่ได้แก่ค่าเสื่อมราคาของเครื่องมืออุปกรณ์และรวมถึงค่าเช่า ที่ดิน พบว่าต้นทุนการผลิตข้าวทั้งนาปีและนาปรัง ปีการผลิต 2554/55 ได้ปรับตัวสูงขึ้นกว่าต้นทุนการผลิตข้าวในปี การผลิต 2553/54 โดยต้นทุนนาปีเฉลี่ยทั้งประเทศได้เพิ่มจากร้อยละ 3,809 บาท มาเป็นไร่ ละ 4,066.19 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.75 แต่หากพิจารณาเป็นต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตพบว่า ได้ปรับตัว เพิ่มจาก 9,359 บาทต่อตัน เป็น 10,399 บาทต่อตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.11 (ตารางที่ 3) สำหรับ องค์ประกอบของต้นทุนการผลิตข้าวนาปี ปีการผลิต 2554/55 นั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบด้วยต้น ทุนผืนแปร 3,439.35 บาทต่อไร่หรือร้อยละ 84.58 และต้นทุนคงที่ 626.84 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 15.42

ตารางที่ 2.2 แสดงผลผลิตข้าวรวม ข้าวนาปี และข้าวนาปรัง ปีการผลิต 2553/54 และ2554/55

ปีการผลิต	ภาค				ทั้งประเทศ
	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	
พื้นที่ปลูกรวมนาปีและนาปรัง (ล้านไร่)					
2553/54	14,472,859	11,061,077	9,442,651	607,048	35,583,635
2554/55	13,252,660	9,050,630	8,702,390	619,570	31,625,250
พื้นที่ปลูกรวมนาปี (ล้านไร่)					
2553/54	12,832,730	7,228,751	4,956,249	424,454	25,442,184
2554/55	11,567,310	4,663,340	3,717,880	415,460	20,363,990
พื้นที่ปลูกรวมนาปรัง (ล้านไร่)					
2553/54	1,640,129	3,832,326	4,486,402	182,594	10,141,451
2554/55	1,685,350	4,387,290	4,984,510	204,110	11,261,260

ที่มา : ปรารค์ ภาคพานิช (2555)

ในส่วนของนาปรังมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นจาก 4,805.52 บาทต่อไร่ในปีการผลิต 2553/54 มาเป็น 5,539.52 บาทต่อไร่ในปีการผลิต 2554/55 หรือเปลี่ยนแปลงร้อยละ 15.27 แต่หากพิจารณาจากต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตพบว่ามีต้นทุนต้นละ 8,219 บาท เพิ่มขึ้นจากปีการผลิต 2553/54 ซึ่งมีต้นทุนต้นละ 7,776 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.70 สำหรับองค์ประกอบของต้นทุนนาปรังปี การผลิต 2554/55 นั้นประกอบด้วยต้นทุนแปรผัน 4,610.67 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 83.23 และเป็นต้นทุนคงที่ 928.88 บาทต่อ ไร่หรือร้อยละ 16.77 ทั้งนี้ต้นทุนการผลิตข้าวนาปรังต่อหน่วยเนื้อที่นั้น จะสูงกว่าต้นทุนการผลิตข้าวนาปีโดยเฉพาะต้นทุนผืนแปรเพราะเกษตรกรจะต้องใช้ปุ๋ยและการดูแลรักษาการระบาดของโรคและแมลงมากกว่าการปลูกข้าวนาปีแต่ผลผลิตข้าวนาปรังโดยเฉลี่ยจะสูงกว่าผลผลิตข้าวนาปีเพราะข้าวนาปรังเป็น การปลูกข้าวพันธุ์ไม่ไหวแสงและส่วนมากปลูกในพื้นที่ๆ มีน้ำชลประทานเป็นสำคัญ

ตารางที่ 2.3 แสดงต้นทุนการผลิตข้าวนาปีและนาปรัง ปีการผลิต 2553/54 และ2554/55

รายการ	ปีการผลิต 2553/54 (บาทต่อไร่)		ปีการผลิต 2554/55 (บาทต่อไร่)		%การเปลี่ยนแปลง	
	นาปี	นาปรัง	นาปี	นาปรัง	นาปี	นาปรัง
ต้นทุนผืนแปร	3,219.66	3,893.40	3,439.35	4,610.67	+6.82	18.42
ต้นทุนคงที่	589.37	922.12	626.84	928.88	+6.36	0.73
ต้นทุนต่อไร่	3,809.03	4,805.52	4,066.19	5,539.52	+6.75	15.27
ต้นทุนต่อต้น	9,359	7,776	10,399	8,219	11.11	5.7

ที่มา : ปรารค์ ภาคพานิช (2555)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 ต้นทุนและผลตอบแทน

2.3.1 ต้นทุน (cost)

ต้นทุน หมายถึง ทรัพยากรปัจจัยนำเข้าหรือค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินงานจัดบริการ หรือ ประกอบกิจการซึ่งอาจเป็นค่าแรง ค่าวัสดุ หรือ ค่าลงทุน ต้นทุนอาจเกิดขึ้นภายในหน่วยงานที่ดำเนินงานนั้นโดยตรง หรือส่งผ่านมาจากหน่วยงานอื่นโดยทางอ้อม เนื่องจากหน่วยบริการนั้นต้องไปใช้บริการจากหน่วยงานอื่น ต้นทุนบางอย่างเป็นต้นทุนบางอย่างเป็นต้นทุนคงที่ บางอย่างเป็นต้นทุนผันแปร (ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ สาธารณสุขและประเมินผล. 2554)

2.3.1.1 ต้นทุนคงที่ เป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต แต่ละช่วงหรือรุ่นการผลิต หนึ่งๆเป็นการผลิตระยะสั้น ปัจจัยที่ใช้ประกอบการผลิตบางส่วนจึงมีสภาพคงที่ ปัจจัยเหล่านี้จึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงขนาดการผลิตได้ ไม่ว่าจะมีการผลิตมากหรือน้อย หรือไม่มีการผลิตเลยก็ตาม ปัจจัยการผลิตชนิดนี้จะยังคงมีอยู่ เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมเครื่องจักร ค่าเสื่อมโรงงาน เป็นต้น

2.3.1.2 ต้นทุนผันแปร เป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตที่สามารถเปลี่ยนแปลงขนาดการใช้ เพื่อเปลี่ยนแปลงขนาดของผลผลิตในขนาดการผลิตหนึ่งๆ กล่าวคือ ในขนาดการผลิตหนึ่งๆ ที่คงที่ ผลผลิตจะได้ออกมาหรือขึ้นอยู่กัขนาดการใช้ปัจจัย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยจะส่งผลให้ขนาดของผลผลิตที่ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

สามารถแสดงความสัมพันธ์ในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ต้นทุนผันแปรทั้งหมด} + \text{ต้นทุนคงที่ทั้งหมด}$$

$$\text{ผลตอบแทนทั้งหมด} = \text{ผลผลิตทั้งหมด} \times \text{ราคาผลผลิตที่ได้รับ}$$

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิ} = \text{รายได้ทั้งหมด} - \text{ต้นทุนทั้งหมด}$$

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วยการผลิต} = \text{ต้นทุนทั้งหมด} / \text{ผลผลิตทั้งหมด}$$

2.3.2 ผลตอบแทน (Investment Return)

2.3.2.1 อัตรากำไรต่อต้นทุน หมายถึง อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างกำไรที่เกิดขึ้น หลังหักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วเทียบกับต้นทุนทั้งสิ้น

วิธีการคำนวณ

$$\text{อัตรากำไรต่อต้นทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ต้นทุนรวม}}$$

อัตราผลตอบแทน นั้นเป็นการตัดสินใจโดยประเมินถึงรายได้และผลกำไรที่มีความสัมพันธ์กันกับระดับและแหล่งที่มาของเงินทุน โดยใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนเพื่อการประเมินค่าอัตราผลตอบแทน ดังนี้

2.3.2.2 อัตรากำไรสุทธิ (Profit Margin Ratio) การดำเนินงานของกิจการที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สะท้อนให้เห็นถึงผลตอบแทนที่เป็นกำไรสุทธิ ซึ่งเป็นความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้หรือยอดขายทั้งหมด โดยจะวัดค่าในลักษณะที่ทำให้ทราบว่ากำไรสุทธินั้นเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของยอดขาย คำนวณได้โดยการนำกำไรสุทธิ (Net Income) หารด้วยยอดขายสุทธิ (Net Sales) เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4 ชุมชนริมคลองลำปลาทิว

2.4.1 ประวัติและความเป็นมาของชุมชน

ไพรัตน์ สะอึ้งทอง (2558) ได้กล่าวไว้ว่าในอดีตก่อนที่จะมีความเจริญจะเข้ามาถึง พื้นที่บริเวณนี้จะเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ซึ่งทางราชการได้ให้ชาวมอญกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากเมืองมอญเข้ามาครอบครองที่ดิน (ต้นรัชกาลที่ 4) เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพซึ่งสมัยนั้นจะมีประชากรไม่มากนักใครขยันก็จะถากถางที่ดิน เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วครอบครัวหนึ่งจะสามารถจับจองพื้นที่ได้เป็นจำนวนมากและจะจับจองทั้งสองฝั่งคลอง และที่ดินเหล่านี้จะตกทอดสู่ลูกหลานมาหลายชั่วอายุคน เดิมพื้นที่แห่งนี้ขึ้นกับตำบล เจียรระดับ อำเภอ หนองจอก และได้มาขึ้นกับเขตหนองจอกเมื่อประมาณ 60 ปีที่แล้ว ในสมัยที่ผู้ใหญ่แก้ว จำเริญ เป็นผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักและจับปลาในลำคลองเป็นอาหาร เพราะในสมัยก่อนนั้นในลำคลองและในท้องนาจะมีปลาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเดากันว่าอาจจะเป็นที่มาของคำว่า คลองลำปลาทิว วิถีชีวิตของชาวบ้านจะอาศัยลำคลองเป็นหลัก. ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำมาหากินและการคมนาคม ต่อมาเมื่อมีความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน ก็จะมีนายทุนเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อหวังกำไร ก็มีชาวบ้านบางส่วนได้ขายให้นายทุนเหล่านั้น และจะเก็บที่อยู่ไว้ จากนั้นก็เช่าพื้นที่ที่นายทุนซื้อทำนาต่อไป ส่วนใหญ่แล้วน้อยรายมากที่จะย้ายออกจากพื้นที่ เพราะฉะนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อยู่ในชุมชนจะเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ นับถือศาสนาพุทธ และเป็นครอบครัวขนาดกลาง มีพ่อ แม่ ลูก บางครอบครัวอาจจะมีปู่ ย่า ตา ยาย แต่ก็น้อยมาก ส่วนใหญ่พอมีครอบครัวก็จะแยกบ้าน แต่จะอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะดำรงชีวิตอยู่สองริมฝั่งคลองลำปลาทิว ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างเป็นพนักงานของบริษัทหรือรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่จะทำทั้งนาและทำงานนอกบ้านด้วย เพื่อรักษาวิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่บรรพบุรุษไว้ และเมื่อมีการยกเลิกการปกครองแบบมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลชุมชน ทำให้ชาวบ้านกลุ่มที่อาศัยริมคลองบางครั้งการติดต่อกับหน่วยราชการ หรือมิได้รับข่าวสาร ความช่วยเหลือจากหน่วยราชการ จึงได้รวมตัวกันเพื่อก่อตั้งชุมชน “ริมคลองลำปลาทิว” ขึ้น

2.4.2 ที่ตั้งชุมชน

เลขที่ 28/1 หมู่ 8 ซอยฉลองกรุง 54 (ซอยศรีพฤกษ์) แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

ทิศเหนือ ติดเขตหนองจอก

ทิศใต้ ติดชุมชนหมู่บ้านพัฒนาหมู่ 12 (ลำปลาทิว)

ทิศตะวันตก ติดชุมชนทิวไม้พัฒนา และชุมชนหมู่บ้านพัฒนาทิพพาวาส

ทิศตะวันออก ติดชุมชนหมู่บ้านพัฒนาหมู่ 13 (ลำคูเวียง) และชุมชนหมู่บ้านพัฒนาหมู่ 11 (คลองเจ๊ก)

2.4.3 การเดินทางไปชุมชน

เดินทางโดยใช้ถนนฉลองกรุงเป็นหลัก โดยสามารถเดินทางได้ 3 ทาง

2.4.3.1 เดินทางผ่านถนนสุขุมวิท 77 หรือ ถนนอ่อนนุช มุ่งหน้าตลาดหัวตะเข้ เลี้ยวเข้าถนนฉลองกรุง ผ่านหน้าสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มุ่งหน้าผ่านทางเข้านิมิตอุตสาหกรรมลาดกระบัง และไปกลับรถใต้สะพานลำมะขามเลี้ยวซอยฉลองกรุง 54 ได้เลย ระยะทางที่ตั้งของชุมชนอยู่ห่างจากที่ทำการเขตลาดกระบังประมาณ 7 กิโลเมตร

2.4.3.2 เดินทางด้วยถนนร่วมเกล้า เลี้ยวเข้าถนนเจ้าคุณทหาร จนสุดถนน เลี้ยวเข้าถนนฉลองกรุง ผ่านหน้าสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มุ่งหน้าผ่านทางเข้านิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง และไปกลับรถใต้สะพานล้ามะขาม เลี้ยวซอยฉลองกรุง 54 ได้เลย

2.4.3.3 เดินทางด้วยถนนสุวินทวงศ์ เลี้ยวเข้าถนนฉลองกรุงตรงแยกหนองจอก เลี้ยวซ้ายเข้าซอยฉลองกรุง 54

2.4.4 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนริมคลองลำปลาทิวเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ คิดเป็น 1.62 ตารางกิโลเมตร สมาชิกในชุมชนจำนวนครัวเรือน 119 ครัวเรือน จำนวนประชากร 492 คน เพศชาย 232 คน เพศหญิง 260 คน

สมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ และเป็นคนไทยเชื้อสายรามัญ ซึ่งได้ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอลำลูกกา (ปากลัด)

พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำการเกษตร คือการปลูกข้าว มีทั้งปลูกข้าวนาปรังและนาปี พื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นของนายทุน และสมาชิกในชุมชนได้ทำการเช่าจากนายทุนเหล่านั้น

ภายในชุมชนการคมนาคมส่วนมากใช้ถนนฉลองกรุง และอาจใช้เรือโดยมีคลองลำปลาทิวผ่านเพราะการมีคลองเช่นนี้จึงมีผลต่อชุมชนมีน้ำท่วมเกือบทุกปี เช่น ปี พ.ศ. 2549 ได้เกิดภาวะอุทกภัยครั้งใหญ่สำหรับชุมชนริมคลองลำปลาทิว เพราะได้เกิดน้ำท่วมขังในระดับที่สูงมาก และเป็นระยะเวลานาน ทำให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกริมคลองลำปลาทิวอย่างมาก และชาวบ้านก็ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการเท่าที่ควร ทางชาวบ้านจึงร่วมตัวกันจัดตั้งชุมชนได้สำเร็จเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2551 มีคณะกรรมการชุดแรกจำนวน 7 คน

สภาพโดยทั่วไปของบ้านเรือน แบ่งเป็น

1. บ้านไม้สองชั้น
2. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น
3. บ้านไม้ชั้นเดียว
4. บ้านตึกชั้นเดียว

2.4.5 ลักษณะทางกายภาพ

2.4.5.1 ชาวบ้านที่อาศัยริมคลองด้านฝั่งตะวันออก จะไม่มีถนนในการเดินทางเข้าออก มีแต่ทางเท้าในการเดินทางเข้า ออกในการดำรงชีวิต โดยทางเท้านี้จะเชื่อมต่อกับพื้นที่หมู่ 9 เลยหน้านิคมไป และจะมีสะพานขนาดใหญ่ตรงซอยศรีพฤกษ์ ที่สามารถเป็นจุดเข้าออกกับถนนฉลองกรุง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้จักรยาน,มอเตอร์ไซด์ และเดิน

2.4.5.2 ชาวบ้านที่อาศัยริมคลองด้านฝั่งตะวันตก จะสามารถใช้เส้นทางเข้าออกสู่ถนนฉลองกรุงได้ ส่วนอีกด้านก็จะติดกับคลองลำปลาทิว

2.4.6 อาชีพ

2.4.6.1 อาชีพเกษตรกรรม (ทำนา และ ประมง) โดยจะทำนาปรังเป็นส่วนใหญ่ เพราะสามารถทำได้มากกว่า 1 ครั้งใน 1 ปี และพื้นที่ในการทำนาส่วนใหญ่เป็นนาเช่าการถือครองที่ดินสภาพการถือครองที่ดิน ส่วนใหญ่มีที่ดินปลูกข้าวของตนเองโดยได้รับมรดก อีกส่วนประมาณ 20% เช่าที่อื่น ส่วนการทำนาโดยส่วนใหญ่เช่ามาจากนายทุนซึ่งมีที่นาแต่ละแปลงเป็นสิบ ๆ ไร่

2.4.6.2 รับจ้าง ส่วนใหญ่จะทำงานเอกชน เช่น ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม, บริษัท, สถาบันการศึกษา และรับราชการเป็นส่วนน้อย

2.4.7 ด้านการศึกษา

ประชากรของชุมชนในสมัยก่อน ไม่ค่อยได้รับการศึกษามากเท่าที่ควรนัก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปัจจุบันผู้ปกครองสนับสนุนให้บุตรหลานได้มีการศึกษามากขึ้นจนถึงระดับปริญญาตรี หรือ โท จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ระดับคือ

- อ่านหนังสือไม่ได้ 2 %
- อ่านออกเขียนได้ 5%
- ระดับประถมศึกษา 40%
- ระดับมัธยมศึกษา- อาชีวะ 43%
- ระดับอุดมศึกษา 10%

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุขใจ ตอนปัญญา (2554) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยการค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 2) วิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดงอำเภอเมืองจังหวัดพิจิตร

การศึกษาใช้วิธีรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสอบถาม สอบถามเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่การปลูกข้าว 10- 30 ไร่ จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเกษตรกรมีวิธีการการจัดการเกี่ยวกับการปลูกข้าวไม่แตกต่างกัน โดยเก็บข้อมูลสำหรับช่วงเวลาระหว่างเดือน มิถุนายน - กันยายน 2554

ผลการศึกษา พบว่า มีต้นทุนรวมเฉลี่ย 5,083.27 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 614 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อต้นทุน 12.08% อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 10.40% อัตราผลตอบแทนจากเงินทุน (ROI) 9.16% อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) 34.80% และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.55ตัน ต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัตถุดิบร้อยละ 13 ต้นทุนค่าแรงงานร้อยละ 4 และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 3

คุณากร ทานกุล (2555) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวใน ตำบลบึงทองหลวง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ปีการเพาะปลูก 2553/54 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวของนครวัดเรือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.71 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สถานภาพสมรสแล้ว จบระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.90 คน ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.25 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 43.93 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ดินเช่า ได้ผลิตผลิตเฉลี่ย 37.92 ไร่ต่อฤดูการผลิต เกษตรกรนิยมใช้พันธุ์ข้าวพันธุ์ข้าวพิษณุโลก 2 มากที่สุด ซื้อพันธุ์ข้าวมาปลูกกิจกรรมการผลิตข้าวและใช้ปัจจัยการผลิตประกอบด้วย การเตรียมดินมีการไถทั้งหมด 2 ครั้งส่วนใหญ่ทำด้วยแรงงานตัวเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วยการหว่านมีการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 24.75 กิโลกรัมต่อไร่ กิจกรรมการบำรุงรักษาแบ่งออกเป็น 4 กิจกรรมได้แก่ การใช้ปุ๋ย การฉีดยาปราบศัตรูพืชการฉีดสารกำจัดวัชพืชและฮอร์โมน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้แรงงานในการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่กู้ยืมและประสบปัญหาโรคและแมลง มีการทำผลผลิตจำหน่ายที่โรงสีลินอุดม และต้องการให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือ เรื่องการจำหน่ายข้าว เมื่อพิจารณาต้นทุนการผลิตข้าวพบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวทั้งหมดต่อไร่เท่ากับ 4,701.11 บาท ต้นทุนเงินสดทั้งหมดเท่ากับ 3,815.79 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 885.32 บาท มีรายได้ต่อไร่เท่ากับ 5,389.97 บาท รายได้สุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อไร่เท่ากับ 1574.18 บาท และกำไรสุทธิต่อไร่เท่ากับ 688.86 บาท ผลตอบแทนจากการลงทุนการผลิตข้าวยังอยู่ในเกณฑ์ดีจึงให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไป

เบญญาภา กาญจนพงษ์พร (2557) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าว ตำบลบ้านโกชน อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีเพาะปลูก 2555/56 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตำบลบ้านโกชน อำเภอนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตผลผลิตผลตอบแทนการผลิตข้าว และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการผลิตข้าว ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือจำนวนตัวอย่าง 92 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49 ปี มีสถานภาพหัวหน้าครัวเรือน จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกที่ส่วนร่วมในการผลิต 1 คน ได้รับความรู้จากญาติพี่น้องพื้นที่การเพาะปลูกเฉลี่ย 26.74 ไร่ เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองปลูกข้าวพันธุ์ กข.51 มากที่สุดเตรียมดินด้วยการจ้าง เฉลี่ยผลผลิตต่อไร่ 777.97 กิโลกรัมต่อไร่ อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 20 - 30 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกข้าวโดยวิธีการไถและใช้เครื่องหว่าน จ้างแรงงานในการเพาะปลูก กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษา ใช้สารเคมี จ้างแรงงานในการกำจัดวัชพืช การควบคุมโรคพืชและแมลงศัตรูใช้สารเคมี ใช้แรงงานครัวเรือนในการควบคุมโรคพืชและแมลงศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยเคมี เกษตรกรทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมี และใช้แรงงานในครัวเรือนในการใส่ปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 ร่วมกับสูตร 16-20-0 การให้น้ำ ใช้แรงงานในครัวเรือนจักรถเกี่ยววนวดผลผลิต

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนมีต้นทุนในการผลิตข้าวทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 3,480.05 บาท ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมด 3,162.25 บาทต่อไร่ และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด 317.70 บาทต่อไร่ ต้นทุนผันแปรทั้งหมด 3,152.83 บาทต่อไร่ และต้นทุนคงที่ทั้งหมด 327.22 บาทต่อไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 777.91 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้สุทธิที่เหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 5,744.72 บาทต่อไร่ และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 303.93 กิโลกรัมต่อไร่

เกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบปัญหาไม่ได้รับเงินโครงการจำหน่ายข้าว น้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ประสบปัญหาภัยแล้ง พื้นที่นาอยู่นอกเขตชลประทาน ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ไม่มีอำนาจการต่อรองราคา และผลิตต่อไร่ต่ำ

วรุต โปธิ์แสง (2557) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ตำบลคำใหญ่ อำเภอยายแม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรในตำบลคำใหญ่ อำเภอยายแม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนการผลิตข้าว และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการผลิต ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาก็รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือจำนวนตัวอย่าง 86 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการศึกษาระดับปริญญาโทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนมากมีอายุเฉลี่ย 51 ปี มีสถานภาพส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีสมาชิกร่วมกันในการผลิต 1-3 คน และมีความรู้จากญาติพี่น้อง ส่วนมากมีพื้นที่เพาะปลูก 5-9 ไร่ ส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกข้าวพันธุ์ กข.6 กิจกรรมการผลิตข้าว ประกอบด้วยการเตรียมดินด้วยการจ้างและใช้แรงงานในการหว่านเมล็ดพันธุ์ และใช้แรงงานในการเพาะปลูก กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษาเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช ใช้สารเคมีในการควบคุมพืชและแมลง และใช้แรงงานในการควบคุมพืชและแมลง ใช้ปุ๋ยเคมีใช้รถเกี่ยวข้าวในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และใช้แรงงานในการขนส่งผลผลิต

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวพบว่า ต้นทุนในการผลิตข้าวทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 7,512.21 บาท ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมด 5,643.88 บาท ต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด 1868.83 บาท ต้นทุนผันแปรทั้งหมด 6,495.25 บาท และต้นทุนคงที่ทั้งหมด 1,016.96 บาท เกษตรกรได้ผลผลิตเฉลี่ย 463.81 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 16.76 บาท ดังนั้นรายได้จากการผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ยเท่ากับ 7,697.64 บาท รายได้สุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 2,054.06 บาท กำไรสุทธิ 185.23 บาท และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 387.50 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนจากการลงทุนอยู่ในเกณฑ์ที่เกษตรกรคุ้มทุน เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 37.20 รองลงมาร้อยละ 24.41 เป็นปัญหาในด้านต้นทุนการผลิตสูง ทั้งสารเคมีในการกำจัดวัชพืช โรคพืชและแมลง และน้อยที่สุดร้อยละ 1.16 ปัญหาโรคและแมลงและปัญหาหน้าดินตื้น

สายชล ศรีเอม (2557) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ตำบลบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตข้าว และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการผลิตและการตลาดของข้าวตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาในตำบลบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ จำนวนตัวอย่าง 86 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการศึกษาระดับปริญญาโทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.27 ปี สถานภาพส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการผลิต 1-2 คน เกษตรกรมีความรู้จากประสบการณ์ตัวเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 20 ไร่ กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกข้าวพันธุ์ กข.31 (ปทุมธานี80) มากที่สุดกิจกรรมการผลิตข้าว ประกอบด้วยการเตรียมดินด้วยการจ้างการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูก อัตราการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกข้าวโดยวิธีไถและใช้เครื่องหว่าน และใช้แรงงานในการเพาะปลูก กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษา เกษตรกรทั้งหมดใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช และใช้แรงงานในการควบคุมโรคพืชและแมลง เกษตรกรทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมี และใช้แรงงานในการปุ๋ยเคมี การให้น้ำใช้แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรทั้งหมดใช้รถเกี่ยวนวดในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และใช้รถบรรทุกหกล้อในการขนส่งผลผลิต

ผลการศึกษาระดับปริญญาโทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.27 ปี สถานภาพส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการผลิต 1-2 คน เกษตรกรมีความรู้จากประสบการณ์ตัวเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 20 ไร่ กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกข้าวพันธุ์ กข.31 (ปทุมธานี80) มากที่สุดกิจกรรมการผลิตข้าว ประกอบด้วยการเตรียมดินด้วยการจ้างการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูก อัตราการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกข้าวโดยวิธีไถและใช้เครื่องหว่าน และใช้แรงงานในการเพาะปลูก กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษา เกษตรกรทั้งหมดใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช และใช้แรงงานในการควบคุมโรคพืชและแมลง เกษตรกรทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมี และใช้แรงงานในการปุ๋ยเคมี การให้น้ำใช้แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรทั้งหมดใช้รถเกี่ยวนวดในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และใช้รถบรรทุกหกล้อในการขนส่งผลผลิต

ผลการศึกษาระดับปริญญาโทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.27 ปี สถานภาพส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการผลิต 1-2 คน เกษตรกรมีความรู้จากประสบการณ์ตัวเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 20 ไร่ กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกข้าวพันธุ์ กข.31 (ปทุมธานี80) มากที่สุดกิจกรรมการผลิตข้าว ประกอบด้วยการเตรียมดินด้วยการจ้างการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูก อัตราการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกข้าวโดยวิธีไถและใช้เครื่องหว่าน และใช้แรงงานในการเพาะปลูก กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษา เกษตรกรทั้งหมดใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช และใช้แรงงานในการควบคุมโรคพืชและแมลง เกษตรกรทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมี และใช้แรงงานในการปุ๋ยเคมี การให้น้ำใช้แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรทั้งหมดใช้รถเกี่ยวนวดในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และใช้รถบรรทุกหกล้อในการขนส่งผลผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4,407.29 บาท กำไรสุทธิ 3,605.72 บาท ต่อไร่ และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 445.74 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนจากการลงทุนในเกณฑ์ดี เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปัญหาในด้านต้นทุนการผลิตที่มีราคาสูง ทั้งสารเคมีในการกำจัดวัชพืช โรคพืช และแมลงศัตรูพืช น้ำมันเชื้อเพลิง และการทำงานในด้านต่างๆ รวมทั้งการขาดความรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้อง และปัญหาราคาที่ดินมีราคาสูง

การเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรจำแนกตามกรรมสิทธิ์ในที่ดิน พบว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินและผลผลิตข้าวของเกษตรกรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่จำแนกตามช่วงอายุของเกษตรกร พบว่าผลผลิตต่อไร่และช่วงอายุของเกษตรกรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กาญจนาพันธ์ ต้นตีสข (2551) ได้ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตามในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน จากการลงทุนปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตามในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยทำการเปรียบเทียบพื้นที่ 3 ขนาด คือ การปลูกข้าวที่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 50 ไร่ การปลูกข้าวที่มีขนาดพื้นที่ 50-100 ไร่ และการปลูกข้าวที่มีขนาดพื้นที่ 100 ไร่ขึ้นไป 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการลงทุนปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตาม ในเขตตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 3) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาเกษตรกรในการลดต้นทุนปลูกข้าว การศึกษาใช้วิธีรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสัมภาษณ์ สอบถามเกษตรกรที่ปลูกข้าวในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 35 ราย โดยแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาดพื้นที่ คือ พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 50 ไร่ จำนวน 15 ราย พื้นที่เพาะปลูก 50-100 ไร่ จำนวน 15 ราย พื้นที่เพาะปลูก 100 ไร่ขึ้นไป จำนวน 5 ราย โดยกำหนดระยะเวลาโครงการ เท่ากับ 4 เดือน และประเมินผลตอบแทนด้วยอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ ร้อยละ 8 ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนและผลตอบแทนจำแนกตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก สรุปได้ดังนี้ (1) พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 50 ไร่ มีต้นทุนรวมในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู เป็นจำนวน 4,244.54 บาท มีกำไรสุทธิ 5,775.46 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 73.77 มีมูลค่าปัจจุบัน (NPV) เป็นบวก มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 27.99 (2) พื้นที่เพาะปลูก 50-100 ไร่ มีต้นทุนรวมในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู เป็นจำนวน 3,927.56 บาท มีกำไรสุทธิ 5,836.58 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 107.28 (3) พื้นที่เพาะปลูก 100 ไร่ขึ้นไป มีต้นทุนรวมในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู เป็นจำนวน 3,574.21 บาท กำไรสุทธิ 6,268.65 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 143.29 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นบวก มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 124.96 อย่างไรก็ตามผู้ลงทุนควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากการวิเคราะห์ทางด้านบัญชีและการเงิน เช่นด้านการตลาด ด้านเทคนิคการผลิต และด้านการจัดการ เป็นต้น เพื่อช่วยให้การตัดสินใจและความประเมินความเป็นไปได้ของโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หัตถยา ทับสวัสดิ์ (2556) ทำการศึกษาผลตอบแทนการผลิตข้าวแบบล้มตอซังของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและขั้นตอนการผลิต และข้อจำกัดของการผลิตข้าวแบบล้มตอซัง รวมทั้ง การศึกษาเปรียบเทียบผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลิตข้าวแบบล้มต่อซึ่งกับการผลิตข้าวนาหว่านน้ำตม โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาบรรยายผลที่ได้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เกษตรกร เพื่อให้ทราบถึงวิธีการผลิตข้าว ต้นทุนและผลตอบแทนจากการ ผลิตข้าวทั้ง 2 วิธี

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การปลูกข้าวแบบล้มต่อซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งถูกค้นพบโดย เกษตรกรชื่อ นายละเมียด ครุฑเงิน จากการสังเกตและประสบการณ์การทำนาเป็นการปลูกข้าวที่ ปล่อยให้มีการแตกหน่อจากต่อซึ่งข้าวที่มีข้าวต้นแม่พันธุ์รุ่นแรกมีอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 120 วัน การ ปลูกข้าวด้วยวิธีการนี้สามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้ ทั้งยังมีระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่สั้นแต่การผลิตข้าว โดยวิธีนี้ต้องอาศัยความประณีตในขั้นตอนการปฏิบัติ สำหรับการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการ ผลิตข้าวทั้ง 2 วิธี ปรากฏว่า ข้าวล้มต่อวังมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 1,310 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 86.55 ถัง/ไร่ และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 2,152 บาทต่อไร่ ส่วนข้าวนาหว่านน้ำตมมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 1,856 บาท ผลผลิตเฉลี่ย 100 ถังต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 2,144 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายและ ผลตอบแทนจากการผลิตข้าวตลอดปี ปรากฏว่า เกษตรกรที่ผลิตข้าวนาหว่านน้ำตมตามด้วยข้าวแบบ ล้มต่อซึ่ง 2 รุ่น จะมีค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำกว่าการปลูกข้าวนาหว่านน้ำตม 3 รุ่นตลอดปี แต่มี ผลตอบแทนที่ได้รับสูงกว่าเช่นกัน ดังนั้น การผลิตข้าวแบบล้มต่อซึ่งจึงควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้ มีการเผยแพร่ขยายผลอย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันต้องทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมว่าต่อซึ่งที่เหลือใน นาควรมีความยาวประมาณเท่าใดจึงเหมาะสมต่อการให้ผลผลิตสูง และเปรียบเทียบหาพันธุ์ที่ เหมาะสม ตลอดจนศึกษาถึงพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรที่ยอมรับ เทคโนโลยีนี้ต่อไป

143524

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีการทำวิจัย

(Research Methodologies)

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้และวิธีทดสอบเครื่องมือ

3.2.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดและปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลต้นทุนในการผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 3 ผลตอบแทนในการผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

3.2.2 วิธีทดสอบเครื่องมือ

การสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสัมภาษณ์สภาพการผลิตในการผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการทำแบบสัมภาษณ์โดยตรงจากเกษตรกรผู้ผลิตข้าว ในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารวิชาการหรือแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการปลูกข้าวอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประกอบด้วย

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่การผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร รวมทั้งวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวของเกษตรกร ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statics) ซึ่งประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล (Results and Discussion)

การศึกษาต้นทุนผลตอบแทนการผลิตข้าว ปีการเพาะปลูกข้าว ฤดูนาปรัง 2558/59 ในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว

ตอนที่ 2 ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูก 2558/59

ตอนที่ 3 ผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูกข้าว 2558/59

ตอนที่ 4 วิจารณ์ผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกร จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่) ผลผลิตที่ได้จากการเก็บเกี่ยวต่อฤดูการผลิต (ตัน) พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก แหล่งที่มาของพันธุ์ข้าว กิจกรรมการเตรียมดิน กิจกรรมการปลูก อัตราการหว่าน (กิโลกรัมต่อไร่) กิจกรรมการบำรุงรักษา กิจกรรมการเก็บเกี่ยว ทรัพย์สินประเภทเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตข้าว ลักษณะการกู้เงินของเกษตรกร แหล่งเงินกู้ของเกษตรกร จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ยืมเพื่อดำเนินการผลิตข้าว อัตราดอกเบี้ย ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าว และแหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าวของเกษตรกร ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

เพศ

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 75.00 เป็นเพศชาย ร้อยละ 25.00 เป็นเพศหญิง

อายุ

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีอายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี และ 60-69 ปี มากที่สุด ร้อยละ 33.3 เท่ากันสองกลุ่ม รองลงมาอายุ 50-59 ปี และ มากกว่า 70 ปี ขึ้นไป เท่ากันสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 16.7

ศาสนา

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด นับถือศาสนาพุทธ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานภาพการสมรส

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่แต่งงานอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 91.7 รองลงมาคือแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 8.3

ระดับการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.3 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาคิดเป็น ร้อยละ 41.7

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือสมาชิกในครัวเรือน 0-3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และน้อยที่สุด 7-10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ทั้งนี้มีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 3 คน และสูงสุด 7 คน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ 2 คน ร้อยละ 16.7 ทั้งนี้แรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คนและ ไม่มีแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 8.3

การประกอบอาชีพอื่นๆ ของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา
พื้นที่ทำการเกษตร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในช่วง 10-19 ไร่ ร้อยละ 50.00 รองลงมาอยู่ในช่วง 20-29 ไร่ และ 30-39 ไร่ เท่ากันสองกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 25.00

ผลผลิตที่เกษตรกรได้จากการเก็บเกี่ยว

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรได้ผลผลิตในช่วง 21-30 ตัน มากที่สุดร้อยละ 41.7 รองลงมาคือ ช่วง 11-20 ตัน ร้อยละ 33.3 และน้อยที่สุด คือ น้อยกว่า 10 ตัน ร้อยละ 25.00 ทั้งนี้จำนวนผลผลิตต่ำสุด 8.8 ตัน และสูงสุด 30 ตัน และมีผลผลิตเฉลี่ย 17.9 ตัน

พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรใช้พันธุ์ ปทุมธานี1 มากที่สุด ร้อยละ 83.3 และน้อยที่สุด คือ พันธุ์ กข41 ร้อยละ 16.7

กิจกรรมการเตรียมดิน

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด ทำการเตรียมดินทั้งหมด 1 ครั้ง โดยทั้งหมดจ้างเครื่องจักรกลในการเตรียมดิน

กิจกรรมการปลูก

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด หว่านเมล็ดข้าวโดยใช้เครื่องจักรกล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัตราการผลิตข้าว

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ 66.7 ใช้อัตราหว่านข้าว 25 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือ อัตราการผลิตข้าว 30 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.00 และพบน้อยที่สุด 20 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.3 และเกษตรกรใช้อัตราการผลิตข้าวเฉลี่ย 25.83 กิโลกรัมต่อไร่

กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษา

ผลการศึกษาพบว่าทั้งหมดจะใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ทั้งหมด ร้อยละ 100.00 จ่ายแรงงานมาใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 2 เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 จ่ายแรงงานมาใส่ปุ๋ย

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรเจ้าของที่ดินทั้งหมด ร้อยละ 100.00 จ่ายแรงงานมาฉีดสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 จ่ายแรงงานมาฉีดสารเคมีกำจัดวัชพืช

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 จ่ายแรงงานในการฉีดฮอร์โมน

กิจกรรมการเก็บเกี่ยว

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดใช้รถเกี่ยวข้าวในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 100.00

ทรัพย์สินประเภทเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตข้าว

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีรถไถเดินตาม 1 เครื่อง คิดเป็นร้อยละ 100

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.7 มีเครื่องหว่านข้าว 1 เครื่อง ในขณะที่ ร้อยละ 33.3 ไม่มีเครื่องหว่านข้าว

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีเครื่องตัดหญ้า 1 เครื่อง และไม่มีเครื่องตัดหญ้า คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากันสองกลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 ไม่มีเครื่องฉีดยาข้าว ในขณะที่ ร้อยละ 25.00 มีเครื่องฉีดยาข้าว จำนวน 1 เครื่อง

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.7 มีท่อสูบน้ำ 1 เครื่อง ในขณะที่ 8.3 ไม่มีท่อสูบน้ำ

การกู้เงินของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรไม่กู้ยืม ร้อยละ 91.7 ในขณะที่ ร้อยละ 8.3 กู้ยืม

ลักษณะการกู้ยืมเงิน

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรกู้เงินเป็นเงินสดร้อยละ 8.3

แหล่งเงินกู้ของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 8.3 กู้ยืมจากนายทุน

จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ยืม

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกร ร้อยละ 8.3 กู้เงินจำนวน 45,000 บาท

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมด 8.3 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ 5 บาทต่อปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าว

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่พบปัญหาโรงแมลง ร้อยละ 91.7 รองลงมา คือ ปัญหา ราคาตกต่ำ ร้อยละ 83.3 และน้อยที่สุด คือ ปัญหาข้าวไม่ออก ร้อยละ 25.00

แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าวของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง คิดเป็นร้อยละ 91.7 ทั้งนี้เกษตรกร ร้อยละ 8.3 จำหน่ายให้กับ สหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว

รายการ	จำนวน (N=12)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	9	75.00
หญิง	3	25.00
อายุ		
40-49	4	33.3
50-59	2	16.7
60-69	4	33.3
70 ปี ขึ้นไป	2	16.7
ศาสนา		
พุทธ	12	100.00
สถานภาพการสมรส		
แต่งงานอยู่ด้วยกัน	11	91.7
แยกกันอยู่	1	8.3
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	7	58.3
มัธยมศึกษา	5	41.7
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
0-3 คน	4	33.3
4-6 คน	6	50.00
7-10 คน	2	16.7
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
ไม่มีแรงงาน	1	8.3
1 คน	8	66.7
2 คน	2	16.7
3 คน	1	8.3
การประกอบอาชีพอื่นๆ ของเกษตรกร		
ทำนา	12	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=12)	ร้อยละ
พื้นที่เพาะปลูก		
10-19 ไร่	6	50.00
20-29 ไร่	3	25.00
30-39 ไร่	3	25.00
ผลผลิตที่เกษตรกรได้จากการเก็บเกี่ยวต่อฤดูกาล (ตัน)		
น้อยกว่า 10	3	25.00
11-20	4	33.3
21-30	5	41.7
พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก		
ปทุมธานี 1	10	83.3
กข 41	2	16.7
กิจกรรมการเตรียมดิน		
การเตรียมดินครั้งที่ 1		
จ้าง	12	100.00
กิจกรรมการปลูก		
จ้าง	12	100.00
อัตราการหว่านข้าว (กิโลกรัมต่อไร่)		
20	1	8.3
25	8	66.7
30	3	25.0
มีอัตราการหว่านข้าวเฉลี่ย 25.83 กิโลกรัมต่อไร่		
กิจกรรมการบำรุงดูแลรักษา		
การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1		
จ้าง	12	100.00
การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2		
จ้าง	12	100.00
ฉีดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช		
จ้าง	12	100.00
ฉีดสารเคมีกำจัดวัชพืช		
จ้าง	12	100.00
ฉีดฮอร์โมน		
จ้าง	12	100.00
กิจกรรมการเก็บเกี่ยว		
เครื่อง	12	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=12)	ร้อยละ
จำนวนเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตข้าว		
รถไถเดินตาม (เครื่อง)		
1	10	83.3
2	2	16.7
เครื่องหว่านข้าว (เครื่อง)		
1	11	91.7
2	1	8.3
เครื่องตัดหญ้า (เครื่อง)		
1	12	100.00
เครื่องตัดหญ้า		
1	12	100.00
เครื่องฉีดยา		
1	11	91.7
2	1	8.3
ท่อสูบน้ำ (เครื่อง)		
1	10	83.3
2	2	16.7
การกู้ยืมของเกษตรกร		
กู้ยืม	1	8.3
ไม่กู้ยืม	11	91.7
ลักษณะการกู้ยืม		
เงินสด	1	8.3
แหล่งเงินกู้ของเกษตรกร		
นายทุน	1	8.3
จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ยืม (บาทต่อปี)		
45,000	1	8.3
อัตราดอกเบี้ย		
ร้อยละ 5	1	8.3
ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าว		
- ปัญหาข้าวไม่งอก		
มีปัญหา	3	25.00
ไม่มีปัญหา	9	75.00
- สารเคมีมีราคาสูง		
มีปัญหา	9	75.00
ไม่มีปัญหา	3	25.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=12)	ร้อยละ
ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าว (ต่อ)		
- ปัญหามีราคาสูง		
มีปัญหา	6	50.00
ไม่มีปัญหา	6	50.00
- ปัญหาข้าวดีด		
มีปัญหา	8	66.7
ไม่มีปัญหา	4	33.3
- ขาดต้นทุนการผลิต		
ไม่มีปัญหา	12	100.00
- ขาดทักษะความรู้		
มีปัญหา	1	8.3
ไม่มีปัญหา	11	91.7
- ปัญหาโรคแมลง		
มีปัญหา	11	91.7
ไม่มีปัญหา	1	8.3
- ปัญหาดินฟ้าอากาศ		
ไม่มีปัญหา	12	100.00
- ปัญหาเรื่องน้ำ		
ไม่มีปัญหา	12	100.00
- ปัญหาราคาคงต่ำ		
มีปัญหา	10	83.3
ไม่มีปัญหา	2	16.7
แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าวของเกษตรกร		
สหกรณ์การเกษตร	1	8.3
พ่อค้าคนกลาง	11	91.7

4.2 ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูก 2558/59

การผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีต้นทุนในการผลิตข้าวแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งจะเป็นต้นทุนคงที่ ซึ่งประกอบไปด้วยค่าเช่าที่ดินและค่าภาษีที่ดิน 364.57 บาทต่อไร่ และค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์การเกษตร 138.91 บาทต่อไร่ ส่วนที่สองจะเป็นต้นทุนผันแปร ซึ่งประกอบไปด้วยค่าแรงงานในการเตรียมดินทั้งหมดเท่ากับ 150 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานในการปลูกทั้งหมดเท่ากับ 60 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าเมล็ดพันธุ์เท่ากับ 497.52 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ย 110.00 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานในการฉีดยาฆ่าแมลงศัตรูพืชและฉีดยากำจัดวัชพืช 105.00 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานในการฉีด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฮอริโมน 60.00 บาทต่อไร่ ค่าเก็บเกี่ยวเท่ากับ 340 บาทต่อไร่ โดยขั้นตอนในการเก็บเกี่ยวจะเสียค่าใช้จ่ายในการขนย้ายผลผลิตเท่ากับ 77.54 บาทต่อไร่ และค่าซ่อมอุปกรณ์การเกษตร 176.54 บาทต่อไร่ ค่าเมล็ดพันธุ์ 497.52 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยเคมี 550.45 บาทต่อไร่ ค่ายาฆ่าแมลงศัตรูพืช 22.17 บาทต่อไร่ ค่ายากำจัดวัชพืช 178.07 บาทต่อไร่ ค่าฮอริโมน 92.13 บาทต่อไร่ และค่าน้ำมัน 322.07 บาทต่อไร่

ดังนั้น ต้นทุนในการผลิตข้าวของเกษตรกร มีต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 3,349.97 บาท ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมด 3,211.06 บาท ซึ่งสามารถแยกเป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมดเท่ากับ 2,846.49 บาท และต้นทุนคงที่ทั้งหมดเท่ากับ 503.48 บาท สำหรับต้นทุนผันแปรทั้งหมด ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสด 2,846.49 บาท และต้นทุนคงที่ทั้งหมดประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสด 364.57 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 138.91 บาท (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการเพาะปลูกข้าว ฤดูนาปรัง 2558/59

รายการ	ต้นทุน เงินสด	ต้นทุน ไม่เป็นเงินสด	รวม	สัดส่วน
1. ต้นทุนคงที่	364.57	138.91	503.48	15.03
1.1 ค่าเช่าที่ดิน/ภาษีที่ดิน	364.57	-	364.57	
1.2 ค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์การเกษตร	-	138.91	138.91	
2. ต้นทุนผันแปร	2,846.49	-	2,846.49	84.97
2.1 ค่าแรงงาน	1,184.08	-	1,184.08	
- การเตรียมดิน	150.00	-	150.00	
- การเพาะปลูก	60.00	-	60.00	
- ค่าจ้างใส่ปุ๋ย	110.00	-	110.00	
- ค่าจ้างฉีดยาฆ่าแมลงศัตรูพืช	105.00	-	105.00	
- ค่าจ้างฉีดยากำจัดวัชพืช	105.00	-	105.00	
- ค่าจ้างฉีดฮอริโมน	60.00	-	60.00	
- ค่าจ้างรถเกี่ยว	340.00	-	340.00	
- ค่าขนส่ง	77.54	-	77.54	
- ค่าซ่อมอุปกรณ์การเกษตร	176.54	-	176.54	
2.2 ค่าวัสดุ	1,662.41	-	1,662.41	
- ค่าเมล็ดพันธุ์	497.52	-	497.52	
- ค่าปุ๋ยเคมี	550.45	-	550.45	
- ค่ายาฆ่าแมลงศัตรูพืช	22.17	-	22.17	
- ค่ายากำจัดวัชพืช	178.07	-	178.07	
- ค่าฮอริโมน	92.13	-	92.13	
- ค่าน้ำมัน	322.07	-	322.07	
รวม	3,211.06	138.91	3,349.97	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูกข้าว 2558/59

รายได้เฉลี่ยต่อไร่ของการผลิตข้าว คำนวณจากผลผลิตต่อไร่คูณกับราคาผลผลิตเฉลี่ยที่ขายได้ ต่อเกวียน การวิเคราะห์ผลตอบแทนของการผลิตข้าว จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกพิจารณาในรูปของรายได้สุทธิ ซึ่งคำนวณจากรายได้ทั้งหมดหักออกด้วยต้นทุนผันแปร ส่วนที่สองพิจารณาในรูปของรายได้สุทธิเหนือต้นทุนเงินสด และส่วนที่สามพิจารณาในรูปของกำไรสุทธิ ซึ่งคำนวณจากรายได้ทั้งหมดหักด้วยต้นทุนทั้งหมด

ผลการศึกษาพบว่าในการผลิตข้าวของเกษตรกรได้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 819.04 กิโลกรัม ราคาผลผลิตต่อตันเฉลี่ยเท่ากับ 6,933.33 บาท ดังนั้นรายได้จากการผลิตข้าวต่อไร่เท่ากับ 5,663.85 บาท และกำไรสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 2,313.88 บาท (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ฤดูนาปรัง ปีการเพาะปลูกข้าว 2558/59

รายการ	มูลค่า (บาท)
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	819.04
ราคาผลผลิต (บาทต่อเกวียน)	6,933.33
รายได้ต่อไร่ (บาท)	5,663.85
ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	2,846.49
ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	503.48
ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่ (บาท)	3,349.97
ต้นทุนเงินสดทั้งหมดต่อไร่ (บาท)	3,211.06
ต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดต่อไร่ (บาท)	138.91
ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่ (บาท)	4.09
กำไรต่อไร่ (บาท)	2.83
กำไรสุทธิ (บาท)	2,313.88

4.4 วิจัยรณผล

การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผลิตข้าว ในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว หมู่ 8 แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการเพาะปลูก 2558/59 พบว่าเกษตรกรใช้ต้นทุนในการผลิตข้าวทั้งหมด 3,349.97 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาแล้วกำไรสุทธิทั้งหมดเท่ากับ 2,313.88 บาทต่อไร่

เมื่อประเมินรายได้และผลตอบแทนเฉลี่ยปีต้น พบว่าเกษตรกรมีราคาผลผลิต 6,933.33 บาท ต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 3,349.97 บาทต่อไร่ และกำไรสุทธิเท่ากับ 2,313.88 บาทต่อไร่ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรไม่ได้เข้าร่วมโครงการใดๆเลยของรัฐบาล หรือรัฐบาลไม่มีนโยบายหรือโครงการใดออกมาช่วยชาวนา ชาวนาจะได้กำไรสุทธิที่น้อยกว่านี้ ในเรื่องของการทำนาปลูกข้าว นั้น ในเรื่องของการวิธีการผลิตของเกษตรกรนั้น ไม่แตกต่างกัน การผลิตจะทำเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันเรื่องของต้นทุนการผลิต

ซึ่งเกษตรกรผู้เช่าจะมีต้นทุนในการผลิตที่สูงกว่าเพราะต้องเสียค่าเช่าที่นา ซึ่งค่าเช่าที่นานั้นจะถูกหรือนั้นก็จะขึ้นอยู่กับราคาของข้าว ในแต่ละฤดูการผลิต แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการผลิตข้าวของเกษตรกร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations)

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และเพื่อวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนในการผลิตข้าวของเกษตรกรในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวบรวมข้อมูลจาก เกษตรกรทั้งหมดเป็นจำนวน 12 คน

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ เกษตร ร้อยละ 75.00 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 57.83 ปี เกษตรกรน้อยละ 100.00 นับถือศาสนาพุทธ สถานภาพของเกษตรกรส่วนใหญ่แต่งงานอยู่ด้วยกัน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.3 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.5 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.25 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดอยู่ในช่วง 10-19 ไร่ มากที่สุด โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 11.08 ไร่ เกษตรกรส่วนมากได้ผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวในช่วง 21-30 ต้น มากที่สุด โดยมีผลผลิตที่ได้ต่อปีเฉลี่ย 17.91ตัน ใช้พันธุ์ข้าว ปทุมธานี1 มากที่สุด ชื่อพันธุ์ข้าวมาปลูก กิจกรรมการผลิตข้าวจะแบ่งออกเป็นแต่ละกิจกรรมโดนเริ่มจากการเตรียมดินมีการไถทั้งหมด 1 ครั้ง โดยเกษตรกรจ้างเครื่องจักรและแรงงานมาทำการเตรียมดิน กิจกรรมการปลูกเกษตรกรจะจ้างแรงงานมาทำการปลูก ใช้อัตราการหว่านข้าวเฉลี่ย 25.92 กิโลกรัมต่อไร่ กิจกรรมการบำรุงรักษาแบ่งออก 4 กิจกรรม เกษตรกรทั้งหมดจ้างใส่ปุ๋ย ฉีดสารปราบศัตรูพืช ฉีดสารกำจัดวัชพืช และฉีดฮอร์โมน เกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีรถไถเดินตาม 1-2 เครื่อง มีเครื่องหว่านข้าว 1 เครื่อง มีเครื่องตัดหญ้า 1 เครื่อง มีเครื่องฉีดยาข้าว 1 เครื่อง และมีท่อสูบน้ำ 1-2 เครื่อง การกู้เงินของเกษตรกรส่วนมาก กู้มาเป็นเงินสด แหล่งเงินกู้ของเกษตรกรได้แก่ นายทุนมีกู้ยืมเงิน 45,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 5 บาทต่อปี เกษตรกรพบปัญหาโรคาคาตกต่ำ และแหล่งจำหน่ายผลผลิตคือ พ่อค้าคนกลาง

5.1.2 ข้อมูลต้นทุนผลตอบแทนในการผลิตข้าว ปีการเพาะปลูกข้าว ฤดูแล้ง 2558/59

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวของเกษตรกร มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 3,349.97 บาทต่อไร่ จำแนกเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสด 3,211.06 บาทต่อไร่ และต้นทุนผันแปรทั้งหมด 2,846.49 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่ทั้งหมด 503.48 บาท และผลตอบแทนของเกษตรกรได้ผลผลิตเท่ากับ 819.04 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อเกวียนที่ขายได้ของเกษตรกรเท่ากับ 6,933.33 บาท ดังนั้นรายได้เท่ากับ 5,663.85 บาทต่อไร่

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาด้านต้นทุนผลตอบแทนในการผลิตข้าวของเกษตรกร ปีการเพาะปลูกข้าว ฤดูแล้ง 2558/59 เพื่อศึกษาการผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะด้านต้นทุนการผลิต

1. ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรจะทำการใส่ปุ๋ยในสูตรดินซ้ำกันตลอดในทุก ๆ การผลิตดังนั้นจึงควรมีการตรวจสอบอาหารในดินก่อนใส่ปุ๋ย เพื่อลดปริมาณสารตกค้างในดินและลดต้นทุนค่าปุ๋ย
2. ผลการศึกษาพบว่าควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาแนะนำให้มีความรู้ด้านการผลิตแก่เกษตรกร เพื่อลดปริมาณปัจจัยการผลิตต่างๆ ให้น้อยลง เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช
3. ผลการศึกษาพบว่าควรมีการศึกษาค้นคว้าพันธุ์ข้าวที่พันธุ์ดี เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่มากยิ่งขึ้น
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกร ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนในการผลิตข้าว ให้ถูกลง

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรจะทำการศึกษาในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรเพื่อศึกษาการผลิตข้าวในชุมชนริมคลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่การปลูกข้าวของเกษตรกรอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กัญญนันท์ ตันติสุข. 2551. ต้นทุนผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตมในพื้นที่
แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก : <http://www.research.rmutt.ac.th/wpcontent/uploads/2011/08/124970504001-4.pdf>
- กรมการข้าว. 2556. การทำนาหว่านน้ำตม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.brrd.in.th/rkb/management/index.phpfile=content.php&id=2.htm#b3> [1 ตุลาคม 2558].
- คุณากร ทานุกุล. 2555. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในตำบลบึงทองหลาง
อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ปีการเพาะปลูก 2553/2554. ปัญหาพิเศษ. สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ
- คณะกรรมการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรม ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. 2557.
มาตรการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม กรุงเทพมหานคร.
สถาบันวิจัยข้าวกรมวิชาการเกษตร.
- ฉวีวรรณ วุฒินาโณ. 2544. ฐานข้อมูลเชื้อพันธุ์พืช : ข้าวกรุงเทพฯ : สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชแห่งชาติ
เบญญาภา กาญจนพงษ์พร. 2557. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ตำบลบ้านโพน
อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการเพาะปลูก 2555/2556. ปัญหาพิเศษ. สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ
- ปรารค์ ภาคพานิช. 2555. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการทำนาปรังของเกษตรกรใน
เขตอำเภอบาง จังหวัดเชียงราย.วิทยานิพนธ์ระดับ ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เชียงใหม่.
- พิบูลย์ เจียมอนุกุลกิจ. 2543. ปัญหาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพรัตน์ สอิ้งทอง. 2558. แผนแม่บทชุมชนริมคลองปลาทิว.
ภาควิชาพืชไร่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2553. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของข้าว. [ออนไลน์].
เข้าถึงได้จาก:http://agri.kps.ku.ac.th/agron/main.php?pg=chapter&et_id=3&e_id=1
- วรุต โพธิ์แสง. 2557. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในตำบลคำใหญ่
อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดปทุมธานี. ปัญหาพิเศษ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ
- ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ สาธารณสุขและประเมิณผล. 2554. ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์. [ออนไลน์].
เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/449132> [2 ธันวาคม 2558].
- สุขใจ ตอนปัญญา. 2554. ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกข้าวของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวตง
อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2555. “สถิติการเกษตรของประเทศไทย”. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://www.oae.go.th> [2 ธันวาคม 2558].

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2555. แนวทางการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลจากการสำรวจด้วย ตัวอย่าง และเทคนิคการจัดค่าความคลาดเคลื่อนทางสถิติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร(องค์กรมมหาชน). “คลังข้อมูลสารสนเทศข้าวเชิงลึก”. [ออนไลน์].แหล่งที่มา <http://www.arda.or.th/kasetinfo/rice/rice-histories.html> [2 ธันวาคม 2558].
- สุขใจ ตอนปัญญา. 2554. ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัด พิจิตร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/691/124277.pdf> [9 ตุลาคม 2558]
- สายชล ศรีเอม. 2557. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในตำบลบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. ปัญหาพิเศษ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ
- หทัยา ทับสวัสดิ์. 2556. การศึกษาผลตอบแทนการผลิตข้าวแบบล้มต่อซังของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=563&filename=index

ภาคผนวก
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวในพื้นที่ชุมชนริมคลองลำประเทิว หมู่ 8 แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ข้อมูลมี 2 ตอน คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว
2. ข้อมูลต้นทุนผลตอบแทนในการผลิตข้าว ปีเพาะปลูก 2557/58

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตข้าว

1. ชื่อเกษตรกร..... อายุ.....ปี
ที่อยู่.....
เบอร์โทรศัพท์.....
2. เพศ   ( ) ชาย   ( ) หญิง
3. ศาสนา   ( ) พุทธ   ( ) อิสลาม   ( ) คริสต์   ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
4. สภาพสมรส
      ( ) โสด   ( ) หย่าร้าง
      ( ) แต่งงานอยู่ด้วยกัน   ( ) แยกกันอยู่
5. ระดับการศึกษา
      ( ) ไม่ได้เรียนหนังสือ   ( ) ระดับประถมศึกษา
      ( ) ระดับมัธยมศึกษา   ( ) ระดับอาชีวศึกษา
      ( ) ระดับอนุปริญญา   ( ) ระดับปริญญาตรี
      ( ) สูงกว่าปริญญาตรี
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวท่าน).....คน
7. แรงงานในครัวเรือน .....คน
8. อาชีพอื่นๆ ของท่าน
      ( ) ทำนา   ( ) ทำไร่
      ( ) ทำสวน   ( ) รับจ้าง
      ( ) ค้าขาย   ( ) รับจ้างทั่วไป
      ( ) รับราชการ   ( ) อื่นๆ ระบุ.....
9. รายได้รวมทั้งครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี.....บาท
10. รายได้จากการทำงานเกษตรจากการปลูกข้าวต่อปี.....บาท
11. ข้าวที่ผลิตได้ทั้งหมด.....กิโลกรัม
12. ผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อไร่.....กิโลกรัม
13. ระยะเวลาที่ทำการปลูกข้าว.....ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ปีเพาะปลูก 2557/58

1. พื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร จำนวนการถือครองที่ดิน

แปลงที่	เนื้อที่ (ไร่)	ของตนเอง (ไร่)	ทำฟรี (ไร่)	เช่า (ไร่)	อัตราค่าเช่า (บาท/ปี)

2. ผลผลิตเกษตรกรได้จาก การเก็บเกี่ยว

เนื้อที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (เกวียน)	เก็บไว้ทำพันธุ์ (เกวียน)	เก็บไว้บริโภค (เกวียน)	จำหน่าย (เกวียน)	มูลค่าจำหน่าย (บาท)

3. ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต (ปีเพาะปลูก 2557/58) เนื้อที่ปลูก.....ไร่

รายการการผลิต	จำนวน	มูลค่า (บาท)	ค่าจ้าง/วัน/ชั่วโมง (บาท)
- พันธุ์ข้าว.....			
- การเตรียมดิน ไถครั้งที่ 1 ตนเอง (คน) เครื่องจักรกล ไถครั้งที่ 2 ตนเอง (คน) เครื่องจักรกล ไถครั้งที่ 3 ตนเอง (คน) เครื่องจักรกล			
- การปลูก ตนเอง (คน) เครื่องจักรกล			
- อัตราการหว่าน(กิโลกรัม/ไร่)			
- ปุ๋ย สูตร..... สูตร..... สูตร.....			
- การใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 1 ตนเอง (คน) แรงงาน (คน) ครั้งที่ 2 ตนเอง (คน) แรงงาน (คน) ครั้งที่ 3 ตนเอง (คน) แรงงาน (คน)			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการการผลิต	จำนวน	มูลค่า (บาท)	ค่าจ้าง/วัน/ชั่วโมง(บาท)
- สารเคมี (ลิตร) ยาฆ่าแมลง (ลิตร)			
ยาฆ่าหญ้า (ลิตร) ฮอร์โมน (ลิตร) อื่นๆ.....			
- ฉีดยาฆ่าแมลง ตนเอง(คน) แรงงาน(คน)			
- ฉีดยาฆ่าหญ้า ตนเอง(คน) แรงงาน(คน)			
- ฉีดฮอร์โมน ตนเอง(คน) แรงงาน(คน)			
-การเก็บเกี่ยว เครื่องจักรกล ค่าขนส่ง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง			

4. ทรัพย์สินประเภทเครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตข้าว

เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์	จำนวน (เครื่อง)	ซื้อมาราคา (บาท)	ซื้อมาแล้ว กี่ปี	ค่าซ่อมแซมต่อปี (บาท)
รถไถ				
เครื่องหว่านข้าว/หว่านปุ๋ย				
เครื่องตัดหญ้า				
เครื่องฉีดยาข้าว				
ท่อสูบน้ำ				
อื่นๆ ระบุ.....				

5. การผลิตข้าวในปีเพาะปลูก 2557/58 ทำได้กู้ยืมเงินมาดำเนินการเพาะปลูกหรือไม่ (ถ้าตอบว่าไม่ ให้ข้ามไปทำข้อ 8)

กู้ยืม   ไม่กู้ยืม

6. ลักษณะของการกู้ยืมเป็นอย่างไร

เงินสด   สิ่งของ   ทั้งเงินสดและสิ่งของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ถ้ามีการกู้ยืมเป็นเงินสด กู้จากแหล่งใด จำนวนเท่าไร และอัตราดอกเบี้ยเท่าไร (เฉพาะในปี เพราะปลูก 2557/58)

- ( ) ธกส. จำนวนเงินที่กู้ยืม.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....บาทต่อปี
- ( ) สหกรณ์การเกษตร จำนวนเงินที่กู้ยืม.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....บาทต่อปี
- ( ) สถาบันการเงิน จำนวนเงินที่กู้ยืม.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....บาทต่อปี
- ( ) ญาติพี่น้อง จำนวนเงินที่กู้ยืม.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....บาทต่อปี
- ( ) เพื่อนบ้าน จำนวนเงินที่กู้ยืม.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....บาทต่อปี
- ( ) นายทุน จำนวนเงินที่กู้ยืม.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....บาทต่อปี

8. ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าว

- ( ) ปัญหาข้าวไม่ออก ( ) สารเคมีมีราคาสูง ( ) ปุ๋ยมีราคาสูง
- ( ) ปัญหาข้าวดีด ( ) ขาดต้นทุนการผลิต ( ) ขาดทักษะความรู้
- ( ) โรคแมลง ( ) ปัญหาดิน ฟ้า อากาศ ( ) ปัญหาเรื่องน้ำ
- ( ) ปัญหาราคาตกต่ำ ( ) อื่นๆ ระบุ.....

9. แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว (ส่วนใหญ่) ของเกษตรกร

- ( ) โรงสีท้องถิ่น ( ) นำไปเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
- ( ) สหกรณ์การเกษตร ( ) พ่อค้าคนกลาง
- ( ) อื่นๆ ระบุ.....

10. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะของเกษตรกร

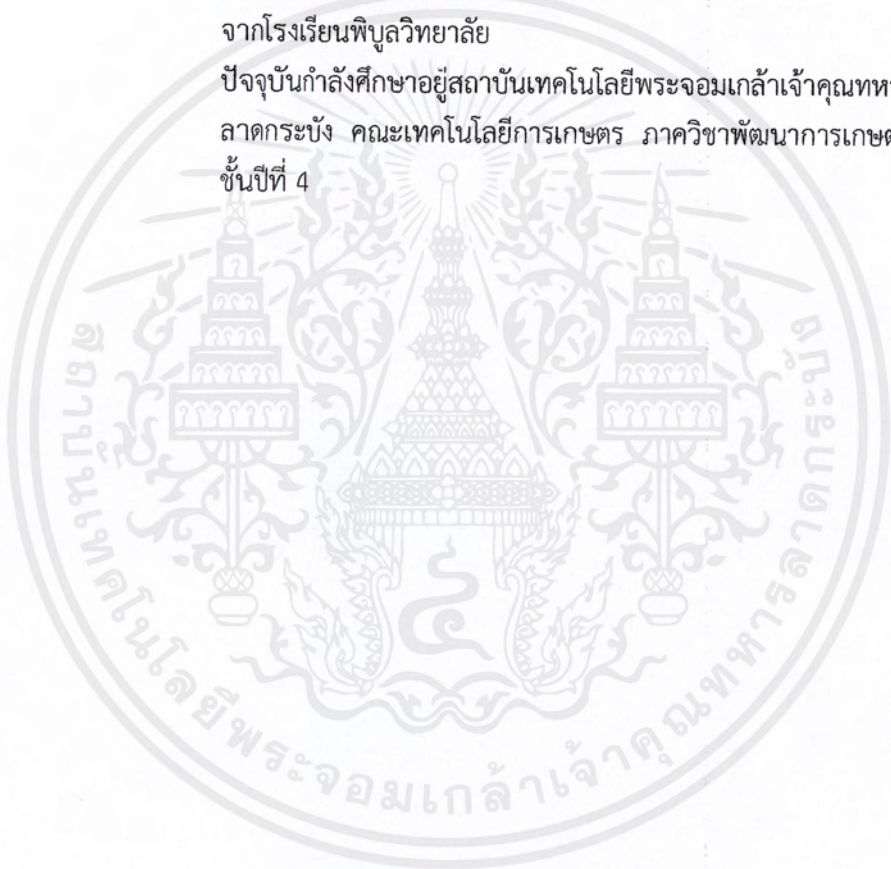
.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล นายภานุพงศ์ บุฝ้าย
วัน เดือน ปีเกิด 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2536
ที่อยู่ 99 หมู่ 5 ตำบล โชคชัย อำเภอ โชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 30190
ประวัติการศึกษา ปีการศึกษา 2549 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
จากโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
ปีการศึกษา 2554 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
จากโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง คณะเทคโนโลยีการเกษตร ภาควิชาพัฒนาการเกษตร
ชั้นปีที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้